

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

YAMAN AKDENİZ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2016/6815)

Karar Tarihi: 15/2/2023

R.G. Tarih ve Sayı: 14/4/2023 - 32163

GENEL KURUL

KARAR

Başkan	: Zühtü ARSLAN
Başkanvekili	: Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili	: Kadir ÖZKAYA
Üyeler	: Engin YILDIRIM Muammer TOPAL M. Emin KUZ Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ Basri BAĞCI İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE
Raportörler	: Derya ATAKUL Denizhan HOROZGİL
Başvurucu	: Yaman AKDENİZ
Vekili	: Av. Ali Deniz CEYLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; internet sitelerine erişimin engellenmesi kararlarına ilişkin istatistiklerle ilgili bilgi edinme talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/4/2016 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuruya Konu Dava Süreci

6. Başvurucu, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesinde öğretim üyesi olup internet hukuku ve insan hakları alanında çalışmalar yapmaktadır. Başvurucu aynı zamanda *cyber-rights.org* adlı kâr amacı gütmeyen sivil toplum örgütü ile *bilgiedinmehakki.org* isimli internet sitesinin de kurucusudur. Çeşitli makalelerinin yanında başvurusunun internet hukuku alanında yazılmış birçok kitabı bulunmaktadır. Başvurucu, Türkiye'nin de üyesi olduğu Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) için Türkiye dâhil AGİT'e üye 56 ülke ile ilgili olarak ifade özgürlüğü ve internet raporu hazırlamış; bu rapor 2011 yılında yayımlanmıştır. 2016 yılında Avrupa Konseyi tarafından yayımlanan ve internet içerik düzenlemeleri, erişim engelleme, filtreleme ve içerik çıkarma uygulamalarının hukuki dayanaklarını değerlendiren "*Filtering, Blocking And Take-down Of Illegal Content On The Internet*" adlı çalışmanın Türkiye bölümünü de başvuru yazmıştır. Ek olarak 2018 yılından beri başvurusunun da üye olarak çalışmalarına dâhil olduğu İfade Özgürlüğü Derneği bünyesinde her yıl Türkiye'de internet içeriğine erişimin engellenmesi konulu "*EngelliWeb*" raporu yayımlanmaktadır. İfade Özgürlüğü Derneğinin internet sitesinde anılan raporun tanıtımı şu şekilde yapılmıştır:

"EngelliWeb raporu yaklaşık 14 sene önce yürürlüğe giren 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ve sonrasında ortaya çıkan bazı düzenlemelerle birlikte Türkiye'de gitgide artan İnternet sansürleri ve erişim engelleme uygulamaları hakkında değerlendirmeleri kapsamaktadır.

Bilindiği üzere, kapanana kadar Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ve sonrasında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından Türkiye'den erişime engellenen web siteleri ile ilgili istatistik veriler ve benzer şekilde Erişim Sağlayıcıları Birliği tarafından da erişime engellen web siteleri, haberler (URL adresleri) ve sosyal medya içerikleriyle ilgili istatistik bilgileri hiçbir zaman açıklanmamıştır."

7. Başvurucu 21/12/2009 tarihinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı İnternet Daire Başkanlığına 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu hükümleri kapsamında bir başvuru yapmıştır [Anılan başvurunun muhatabı, 15/8/2016 tarihli ve 671 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kapatılıp görev ve yetkileri Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK) aktarıncaya kadar Telekomünikasyon İletişim Başkanlığıydı. Bununla birlikte karışıklığa mahal vermemek üzere karar boyunca uyuşmazlık konusu kamu organı BTK olarak belirtilmiştir.]. Başvurucu dilekçesinde, BTK'dan şu bilgileri istediğini belirtmiştir:

ii. Mayıs 2008 ayından itibaren sistematik olarak en son 11 Mayıs 2009 tarihinde guvenliweb.org.tr web sitesinde yayınladığınız erişim engelleme istatistikleri ile ilgili detaylı bilgilerin (Aralık 2009 itibarı ile) tarafıma gönderilmesini talep ederim. İstenilen istatistikler Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim ve Kasım 2009 ayları için ayrı talep edilmektedir ve 5651 sayılı Kanunun 8. maddesinde yer alan katalog suçlar için 'resen' ve 'yargı' kategorileri için ayrı ayrı istenmektedir.

ii. İlâveten her ay için ayrı ayrı 'diğer' kategorisinde yer alan, yani mahkemeler tarafından 8. Maddenin kapsamı dışında verilen erişim engelleme kararlarının da sayıları bu bilgi edinme başvurusunda talep edilmektedir.

iii. Son olarak, kapsam dışı erişim engelleme kararlarının gerekçeleri (hangi kanun veya kanun maddelerine dayanarak) ile ilgili istatistiki bilgi talep edilmektedir."

8. BTK'nın 30/12/2009 tarihinde başvuruçuya elektronik posta yoluyla verdiği cevabın ilgili kısmı şöyledir:

"Erişim engelleme istatistikleri çalışması; doğru verilerin toparlanarak kamuoyunun sağlıklı bilgilendirilmesi amacıyla Mayıs 2009 tarihine kadarki kısmı kapsamayacak şekilde yapılmış ve Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının 'http://www.guvenliweb.org.tr' adlı internet sitesinde yayınlanmıştır.

Avrupa Birliği ülkelerinin birçoğunda erişim engelleme istatistiklerinin yayınlanması bir yana erişimi engellenen sayfada erişimin neden engellendiğini belirten bir uyarı sayfası dahi bulunmamakta, kullanıcılar teknik nedenlerden dolayı mı yoksa yasaklandığı için m sayfaya erişemediklerini anlayamamaktadır. Ayrıca yasal bir zorunluluk yok iken 30/11/2007 tarihli 26716 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 'İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik' hükümleri çerçevesinde, idari tasarrufla, söz konusu Yönetmeliğin 16 ncı maddesinin üçüncü fıkrası gereği, erişimin engellenmesi tedbirine ilişkin karar detayları (kararı veren merciin adı ile karar tarih ve sayısı) kamuoyuna açık olan uyarı sayfasında görünür kılınmıştır.

Yine 'http://www.tib.gov.tr/sorgu_ekrani' isimli internet adresinde Başkanlık tarafından erişimin engellenmesi tedbiri uygulanmakta olan internet adresleriyle ilgili sorgu yapma imkanı getirilmiş, hali hazırda 'http://www.guvenliweb.org.tr' adlı internet adresinde tüm engelleme tedbirlerinin suç türlerine göre oransal dağılımına yer verilmek suretiyle de kamusal sorumluluğa azami ölçüde riayet edilmiştir.

5651 sayılı Yasa'nın uygulamalarına ilişkin tüm bu bilgilendirmeler, çalışmalar sürdürülmekte olup 'http://www.guvenliweb.org.tr' adlı internet sitesinde Başkanlıkça kamuoyuna sunulan çalışma (erişimin engellenmesi tedbirlerinin suç türlerine göre oransal dağılımı) dışında başka bir istatistik sunumu mevcut durum itibarıyla söz konusu değildir. 4982 sayılı 'Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun; 7 nci maddesinin 2 nci fıkrası 'Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler.' hükmünü amirdir.

Bununla birlikte Başkanlığın 5651 sayılı Yasa'nın 'İdari yapı ve görevler' kenar başlıklı 10 uncu maddesinin (g) bendinde belirtilen ve bir soruşturma temelinde yürütülen görevleriyle, 4982 sayılı Kanun'un 'Bilgi Edinmenin Sınırları' başlıklı dördüncü bölümündeki 20. maddesine istinaden, adli makamlar tarafından verilen erişimin engellenmesi kararlarının, adli soruşturma ve kovuşturmayla ilişkin bilgi veya belgelerden

olduğu düzenlemesi birlikte ele alındığında; 5651 sayılı Yasa'nın 8. madde kapsamı dışındaki erişim engelleme kararlarına ilişkin bilgilerin Başkanlıkça temini mümkün olmadığı gibi, bir soruşturma kapsamında 8. Maddede sayılan katalog suçlarla ilgili engelleme kararlarına ilişkin verilerin de, karar mercilerinin ilgili idari organlarından talep edilmesi ve 4982 sayılı Yasa kapsamındaki uygulamaların da bu mercilerce değerlendirilmesi yerinde olacaktır."

9. Başvurucu, BTK'nın cevabına karşı 11/2/2010 tarihinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna (Kurul) itiraz etmiştir. Kurul 4/3/2010 tarihinde başvurucunun itirazını reddetmiştir. Kurul kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İtiraz sahibinin dilekçesi ve eklerinin incelenmesi neticesinde, itiraz sahibinin bilgi edinme başvurusuna, ilgili Kurumun 30/12/2009 tarihli yazısında vermiş olduğu cevabın yeterli olduğu değerlendirildiğinden dolayı itirazının reddedildiğinin başvuru sahibine bildirilmesine oybirliği ile karar verilmiştir."

10. Bunun üzerine başvurucu, BTK'ya yaptığı 21/12/2009 tarihli bilgi edinme başvurusunun reddine ilişkin 30/12/2009 tarihli işlemin 4982 sayılı Kanun kapsamında talebinin karşılanması gerektiği, istediği istatistiki bilgilerin idarede zaten mevcut olduğu ve açıklanmasında kamu yararı bulunduğu gerekçeleriyle iptali talebiyle 26/4/2010 tarihinde dava açmıştır. Davalı BTK ise usul yönünden davanın Danıştayda açılması gerektiğinden görev yönünden reddedilmesi gerektiğini, esas yönünden ise davacının talebinin kabul edilmesinin mevzuat uyarınca mümkün olmadığını ileri sürerek davanın reddini talep etmiştir.

11. Yargılamayı yürüten Ankara 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 27/10/2011 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçeli kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununda, istenilen belge ayrı bir araştırmayı gerektiriyor ise talebin reddedilebileceği, zamanından önce açıklanması suç işlenmesine yo, açacak, yargılama görevinin yerine getirilmesini engelleyecek, suç ve suçlu ile mücadeleyi tehlikeye düşürecek nitelikte olan belgenin bu Kanun kapsamında olmadığına hükme bağlandığı, 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinde sayılan katalog suçlarla ilgili yayın yapıldığının tespit edilmesi durumunda soruşturma aşamasında hakim, kovuşturma aşamasında mahkemece erişimin engellenmesi kararı verileceği, kurum tarafından 8 maddede sayılan suçların işlenmesinin engellenmesi için soruşturma mercilerine her türlü yardımın yapılacağı anlaşılmaktadır."

Olayda, davacının ilk talebine ilişkin olarak Kurumdan verilmesini istediği istatistiki belgeler yukarıda bahsedilen 4982 Bilgi Edinme Hakkı Kanunu 7. maddesinde bahsedilen ayrı bir araştırma, incelemeyi gerektiren belge kapsamında olduğu, diğer taleplerine ilişkin olarak ise, davalı idarece re'sen veya adli makamlar tarafından 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesi kapsamında görülerek verilen erişimin engellenmesi kararları adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi ve belge kapsamında bulunduğundan 4982 sayılı Kanun'un 20. maddesi uyarınca bu Kanun kapsamında bulunmamaktadır. 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesi kapsamı dışında verilen erişimin engellenmesi kararlarının davalı idareden talep edilmemesi gerektiği gibi mahkemelerce verilen erişimin engellenmesi kararlarının ve gerekçelerinin ilgili mahkemelerinden istenilmesi gerektiğinden, davacının bilgi edinme başvurusunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

12. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Danıştay Onuncu Dairesinin (Daire) 3/12/2015 tarihli ilamı ile "*hukuka uygun olduğu ve ileri sürülen temyiz nedenlerinin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte olmadığı*" gerekçesiyle onanmıştır.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Gelişmeler

13. Başvurucu, Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuruda BTK tarafından reddedilen bilgi edinme talebinin konusu olan verilerin daha geniş kapsamlı olarak 4/12/2014 tarihinde Kamu Denetçiliği Kurumu ile paylaşıldığını ileri sürmüştü; iddiasını ispatlamak üzere başvuru formuna BTK tarafından anılan Kuruma hitaben yazılan yazıyı eklemiştir.

14. Anayasa Mahkemesi, başvuru tarafından yapılan bireysel başvuruya ilişkin olarak 23/2/2021 tarihinde BTK'ya hitaben yazdığı yazı ile başvuru hakkında bahsi geçen iddiasını da belirterek bilgi edinme talebine konu edilen erişimin engellenmesi kararlarına ilişkin verilerin -istatistiksel bilgiye dönüştürülmüş olup olmadığından bağımsız olarak- Kurumlarında bulunup bulunmadığını sormuştur. Anayasa Mahkemesi ayrıca BTK tarafından başvuru hakkında bilgi edinme talebine verilen 30/12/2009 tarihli cevapta belirtilen internet içeriğine erişimin engellenmesi istatistiklerinin yayımlanması meselesine ilişkin olarak Avrupa Birliği'ne (AB) üye ülkelerin uygulamaları ile ilgili ayrıntılı bilgi sunulmasını istemiştir.

15. BTK tarafından 1/4/2021 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunulan bilgi ve belgelerde yer alan açıklamalar özetle şöyledir:

- BTK, başvuru hakkında bilgi edinme talebinde bulunduğu erişimin engellenmesi istatistiklerinin çıkarılmasının ayrı ve özel bir çalışma gerektirdiğini belirtmiştir. BTK, başvuru hakkında 2009 yılında bilgi edinme talebinde bulunduğu dönemde söz konusu istatistiklere ilişkin ham verilerin -kurumları tarafından uygulanan erişimin engellenmesi kararlarına ilişkin veriler hariç- Kurumlarında hazır bulunmadığını, bununla birlikte 14/6/2012 tarihli ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'na istinaden Kamu Denetçiliği Kurumunun yazılı talebi üzerine özel bir çalışma neticesinde oluşturulan bu verilerin 2014 yılında ilgili Kuruma arz edildiğini açıklamıştır.

- BTK karşılaştırmalı hukuk uygulamalarını inceleyerek erişimin engellenmesi istatistiklerini 2009 yılının ikinci yarısından itibaren resmî olarak yayımlamaktan vazgeçtiğini ifade etmiştir. BTK, Avrupa Konseyine üye ülkelerin genelinde erişim engelleme istatistiklerinin resmî olarak yayımlanmadığını, AB'ye üye ülkelerin birçoğunda polis teşkilatları vasıtasıyla internet servis sağlayıcılar üzerinden uygulanan erişim engellemelerinin "*gizli kara listeler (blacklist)*" ile yapıldığını belirtmiştir.

- AB katılım sürecinde müktesebat uyumuna ilişkin gelişmelerin takip edilmesi amacıyla 11/4/2000 tarihli ve 3/2000 sayılı Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Konseyi kararı ile Ortaklık Komitesi altında faaliyet göstermek üzere kurulan alt komitelerden 8 No.lu Alt Komitenin 7-8 Kasım 2019 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirdiği toplantı öncesinde Avrupa Komisyonuna, Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı aracılığıyla BTK tarafından bir soru seti iletilmiştir. Anılan soru setinde Avrupa Komisyonuna diğer hususların yanı sıra "*üye Devletler tarafından, erişim engelleme, içerik kaldırma, filtreleme ve benzeri şekilde bir*

müdahaleye maruz kalmış web sitelerine ilişkin resmi istatistiklerin yayımlanıp yayımlanmadığı" sorulmuş, "eğer yayımlanıyorsa buna ilişkin bilgilerin (URL adresleri, raporlar vb.) iletilmesi" talep edilmiştir. Avrupa Komisyonunun soruya cevabı şöyledir:

"Halihazırda AB Hukukunda üye devletler için böyle bir yükümlülük bulunmamaktadır. Bazı çevrim içi platformlar, şeffaflık raporlamalarının bir parçası olarak veya öz düzenleme girişimlerinin izlenmesi bağlamında içerik denetleme faaliyetlerine ilişkin verileri yayımlamaktadır.

Yaklaşan Dijital Hizmetler Yasası bağlamında Komisyon, yetkili düzenleyici makamlara içerik denetleme faaliyetleri ile ilgili olarak veri paylaşımı da dahil olmak üzere çevrimiçi platformların şeffaflık yükümlülüklerini güçlendirme ihtiyacını incelemektedir."

- BTK ayrıca Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan ve Konseyin resmî internet sitesinden erişilebilen *"Filtering, blocking and take-down of illegal content on the internet"* (internetteki yasa dışı içeriğin filtrelenmesi, engellenmesi ve çıkarılması) başlıklı, 47 üye ülkedeki uygulamaları konu alan karşılaştırmalı hukuk çalışmasında, Türkiye'ye ilişkin resmî olmayan istatistikler dışında hiçbir ülke raporunda erişimin engellenmesi istatistikleri ile ilgili bilgiye yer verilmediğini bildirmiştir.

- BTK; Avrupalı devletler tarafından resmî olarak açıklanan erişimin engellenmesi istatistikleri bulunmamakla beraber bu ülkelerdeki sivil toplum kuruluşlarınca açıklanan ihbar sayılarına ilişkin istatistiklere ulaşılabilirdiğini, BTK Bilgi ve İhbar Merkezinin de üyesi olduğu Uluslararası İnternet İhbar Merkezleri Birliğinin (INHOPE) üyesi ihbar merkezleri tarafından sistematik olarak açıklanan verilerin de bu ihbar merkezine yapılan ve <https://www.inhope.org/EN/articles/annual-reports> adresinden raporlarına erişilebilen ihbar istatistiklerinden ibaret olduğunu açıklamıştır. BTK, bu merkezler tarafından erişimin engellenmesi istatistiklerinin değil kullanıcılardan alınmış ihbarlara ilişkin istatistiklerin kamuoyuyla paylaşıldığını *Internet Watch Foundation* (Birleşik Krallık), *Point de Contact* (Fransa), *jugendschutz.net* (Almanya), *Meldpunt Kinderporno op Internet* (Hollanda) gibi bazı ihbar merkezlerinin internet sitelerindeki raporları örnek vererek göstermiştir. BTK, uluslararası uygulamalarla uyumlu olarak Kurumlarınca da yıllık faaliyet raporları aracılığıyla ihbar istatistiklerinin kamuoyuna açıklandığını, anılan raporların Kurumlarının web sitesinde erişilebilir olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye'de erişimin engellenmesi tedbirine ilişkin karar detaylarının (kararın tarihi ve sayısı ile karar mercii) ilgili internet adresine erişmeye çalışanların bilgilendirilmesi amacıyla kamuoyuna açık olan uyarı sayfasında verildiğini, bu şekilde internet kullanıcılarının erişimi engellenen internet adreslerinin hangi karara istinaden engellendiği hakkında bilgi sahibi olabildiklerini, yine, <https://internet.btk.gov.tr> adresi üzerinden Kurumları tarafından erişimin engellenmesi tedbiri uygulanmakta olan internet adresleriyle ilgili sorgu yapma ve ilgili bilgileri temin etme imkânının bulunduğunu belirtmiştir. Son olarak <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/brEi5.pdf> adresi üzerinden de 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 8. maddesinde sayılan katalog suçlar kapsamında, Kurumlarınca idari tedbir olarak verilen erişimin engellenmesi kararlarının suç

türlerine göre oransal dağılımının yapıldığını bildirmiş, bilgiye erişim ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda Kurumları tarafından paylaşılagelen yukarıda yer verilen veriler ile Avrupa Konseyine üye diğer ülkelerin uygulamaları da dikkate alındığında başvuruçunun bilgi edinme talebinin reddedilmesine karar verildiğini belirtmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. 4982 sayılı Kanun'un "Amaç" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı; demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir."

17. 4982 sayılı Kanun'un "Bilgi verme yükümlülüğü" kenar başlıklı 5. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kurum ve kuruluşlar, bu Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler."

18. 4982 sayılı Kanun'un "İstenecek bilgi veya belgenin niteliği" kenar başlıklı 7. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Bilgi edinme başvurusu, başvuru alan kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır."

"Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler."

19. 4982 sayılı Kanun'un "Adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;

a) Suç işlenmesine yol açacak,

b) Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanunî yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek,

c) Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek,

d) Hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlâl edecek,

Nitelikteki bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır."

20. 27/4/2004 tarihli ve 25445 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik'in 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Kurum ve kuruluşlar, ellerinde mevcut olan ve bilgi edinme başvurusuna konu olabilecek bütün bilgi veya belgeleri, bilgi edinme hakkının kullanımını kolaylaştıracak şekilde tasnif ederler. Bu amaçla kurum ve kuruluşların belge kayıt, dosyalama ve arşiv düzeniyle ilgili gerekli idari ve teknik tedbirler alınır.

Bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla kurum ve kuruluşlar;

a) Görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki bilgi veya belgelerin konularını ve bunların hangi birimde mevcut olduğunu ihtiva eden kurum dosya planlarını,

b) Görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki temel nitelikli karar ve işlemlerini, mal ve hizmet alımlarını, satımlarını, projelerini ve yıllık faaliyet raporlarını,

...

bilgi iletişim teknolojilerini kullanmak suretiyle kamuoyunun bilgisine sunarlar.

Kesinleşen faaliyet ve denetim raporları uygun vasıtalarla kamuoyunun incelemesine açık hale getirilir.

Kurum ve kuruluşlar, Kanun ve bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde, bilgi edinme hakkının etkin olarak kullanılabilmesi ve bilgi edinme başvurularından kaynaklanan iş yükünün en aza indirilebilmesi amacıyla kurumsal internet sayfalarını bu madde hükümlerine göre yeniden şekillendirir. Bu Yönetmelik kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, bu bilgileri tek tek birimler bazında, aynı kurumsal internet sayfası üzerinden; zorunlu hallerde kurumsal internet sayfasından link verilmek suretiyle birime ait internet sayfası üzerinden kamuoyunun bilgisine sunarlar.

Kurum ve kuruluşlar, görev ve hizmet alanlarına giren konulardaki bilgi veya belgelerin konularını ve bunların hangi birimde mevcut olduğunu ihtiva eden kurum dosya planlarını, konuyla ilgili mevzuatta belirlenmiş ilkelere uygun olarak düzenlerler. Kurum dosya planları, kurum ve kuruluşların basın ve halkla ilişkilerle görevli birimlerinde oluşturulacak bilgi edinme birimlerinde bulundurulur ve bunlardan yeterli sayıda nüsha başvuru sahiplerinin istifadesine sunulur. Kurum dosya planlarının bir örneği de kurum ve kuruluşların kurumsal internet sayfalarından kamuoyunun bilgisine sunulur.

... "

B. Uluslararası Hukuk

1. Bilgi Edinme Hakkına İlişkin Avrupa Konseyi Belgeleri

21. Bakanlar Komitesi tarafından 21/2/2002 tarihinde kabul edilen Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Resmî Belgelere Erişme Konusunda Üye Devletlere Tavsiye Kararı REC (2002) 2'nin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Özellikle, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 19. Maddesini, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6, 8 ve 10. maddelerini, Çevresel Konularda Bilgiye Erişme, Karar Vermeye Halkın Katılımı ve Yargıya Erişme Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni (25 Haziran 1998 tarihinde Danimarka/Aarhus'ta kabul edilmiştir), 28 Ocak 1981 tarihli

Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunmasına Dair Sözleşme'yi (ETS No. 108); 29 Nisan 1982 tarihinde kabul edilen İfade Ve Bilgi Özgürlüğü Bildirgesi'ni; Kamu Otoritelerinin Sahip Olduğu Bilgiye Erişme Hakkında Tavsiye Kararını No. R (81) 19, Kamu Makamlarının Sahip Olduğu Kişisel Verilerin Üçüncü Kişilere İletilmesi Hakkında Tavsiye Kararını No. R (91) 10; İstatistiki Amaçlarla Toplanan ve İşlenen Kişisel Verilerin Korunmasıyla İlgili Tavsiye Kararı'nı No. R (97) 18 ve Arşivlere Erişme Hakkında Avrupa Politikası Üzerine Tavsiye Kararı'nı No. F (2000) 13 göz önünde bulundurarak,

Çoğulcu ve demokratik bir toplumda kamu yönetiminin şeffaflığının ve kamu yararını ilgilendiren konularda bilginin kolayca erişilebilir olmasının önemini göz önüne alarak,

...

Üye ülkelerin hükümetlerine kanunlarında ve uygulamalarında bu tavsiye kararında belirtilen ilkelerin rehber olmasını tavsiye eder.

III. Resmi Belgelere Erişme Hakkında Genel İlke

Üye devletler, kamu otoritelerinin sahip olduğu resmi belgelere, istek üzerine, herkesin erişebilmesi hakkını güvence altına almalıdır. Bu ilke, her şart altında ulusal köken de dahil ayırım gözetilmeksizin uygulanır.

IV. Resmi Belgelere Erişmede Olası Kısıtlamalar

1. Üye devletler resmi belgelere erişme hakkını kısıtlayabilir. Kısıtlamalar, tam olarak kanunda yazılmalı, demokratik bir toplumda gerekli olmalı ve koruduğu amaçla orantılı olmalıdır:

- i. Milli güvenlik, savunma ve uluslararası ilişkiler*
- ii. Kamu güvenliği,*
- iii. Suç oluşturan eylemlerin önlenmesi, araştırılması ve kovuşturulması,*
- iv. Kişinin özel yaşamı ve diğer meşru özel çıkarlar,*
- v. Özel ya da kamusal olsun ticari ve diğer ekonomik çıkarlar,*
- vi. Mahkeme işlemleriyle ilgili olarak tarafların eşitliği,*
- vii. Çevre,*
- viii. Kamu otoritelerince yapılan teftiş, kontrol ve denetim,*
- ix. Devletin ekonomik, parasal ve döviz kuru politikaları,*
- x. Bir konunun kurum içi hazırlığı esnasında kamu otoritelerinin kendi içinde veya diğer otoritelerle yaptığı müzakerelerin gizliliği.*

2. Açıklanmasında üstün bir kamu yararı olmadıkça, 1. Paragrafta zikredilen herhangi bir çıkara zarar verecekse veya zarar verme ihtimali doğuracaksa resmi belgelerin içerdiği bilgilere erişim reddedilebilir.

...

V. Resmi Belgelere Erişim İstemi

1. Resmi belge isteminde bulunan bir kişi resmi belgeye erişmek için gerekçe bildirmekle yükümlü tutulmamalıdır.

2. İstem ile ilgili formaliteler minimum düzeyde tutulmalıdır.

XI. Kamu Otoritelerinin İnisiyatifiyle Halka Açıklanan Bilgiler

Bir kamu otoritesi uygun olan durumlarda ve kendi inisiyatifiyle, elindeki bilgiler kamu yönetiminin şeffaflığını ve yönetimlerin iç işleyişinde verimliliğini artırma amacına hizmet edecekse veya kamu yararını ilgilendiren konularda halkın bilinçli katılımını teşvik edecekse, bunları halka açıklamak için gerekli tedbirleri almalıdır."

22. 18/6/2009 tarihinde imzaya açılan Resmî Belgelere Erişime İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin ilgili maddeleri şöyledir (On taraf devletin sözleşmeye bağlı kalmak için muvafakatlerini açıkladıkları tarihten itibaren üç aylık sürenin dolmasını izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecek olan sözleşme; Bosna Hersek, Finlandiya, Macaristan, Litvanya, Karadağ, Norveç ve İsveç olmak üzere bugüne kadar yedi üye ülke tarafından onaylanmıştır.):

"Madde 2 – Resmi Belgelere Erişim Hakkı

1. Taraflardan her biri, herhangi bir nedenle ayırım gözetmeksizin herkesin, talep üzerine kamu makamlarının elinde bulunan resmi belgelere erişim hakkını garanti edecektir.

2. Taraflardan her biri, bu Sözleşmede belirtilen resmi belgelere erişim hükümlerini yürürlüğe koymak için kendi iç hukukunda gerekli önlemleri alacaktır.

3. Bu önlemler, en geç bu Sözleşmenin o Taraf açısından yürürlüğe girdiği tarihte alınacaktır.

Madde 3 – Resmi Belgelere Erişimde Olası Sınırlamalar

1. Taraflardan her biri resmi belgelere erişim hakkını sınırlayabilir. Sınırlamalar, kanunla kesin olarak belirlenmeli, demokratik bir toplumda gerekli olmalı ve aşağıdakilerin korunması amacıyla orantılı olmalıdır:

a. Milli güvenlik, savunma ve uluslararası ilişkiler;

b. Kamu güvenliği;

c. Suç oluşturan eylemlerin önlenmesi, araştırılması ve kovuşturulması;

d. Disiplin soruşturmaları;

e. Kamu otoritelerince yapılan teftiş, kontrol ve denetim;

f. Kişinin özel yaşamı ve diğer meşru özel çıkarlar;

g. Ticari ve diğer ekonomik çıkarlar;

h. Devletin ekonomik, para ve döviz kuru politikaları;

i. Mahkeme işlemlerinde tarafların eşitliği ve adaletin etkin yönetimi;

j. Çevre; ya da

k. Bir konunun incelenmesiyle ilgili olarak kamu makamları içinde veya arasında yapılan müzakereler.

...

2. Açıklanmasında üstün bir kamu yararı olmadıkça, 1. Paragrafta zikredilen herhangi bir çıkara zarar verecekse veya zarar verme ihtimali doğuracaksa resmi belgelerin içerdiği bilgilere erişim reddedilebilir.

...

Madde 4 – Resmi Belgelere Erişim Talepleri

1. Resmi belge isteminde bulunan bir kişi resmi belgeye erişmek için gerekçe belirtmek zorunda değildir. ...”

2. Bilgi Edinme Hakkına İlişkin AİHM İçtihadı

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), 2016 yılında verdiği *Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* ([GK], (B. No: 18030/11, 8/11/2016, § 156) kararı ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. maddesinin bireye bir kamu otoritesi tarafından tutulan bilgilere erişim hakkı vermediği veya devlete bu bilgileri bireye verme yükümlülüğü getirmediği şeklindeki kanaatini önceki kararları (diğerleri arasından bkz. *Leander/İsveç* [BD], B. No: 9248/81, 26/3/1987, § 74; *Társaság A Szabadságjogokért/Macaristan*, B. No: 37374/05, 14/4/2009, § 35) ile uyumlu olarak devam ettirmişse de kesin hüküm niteliği kazanmış bir yargı kararına bağlı olarak bilginin açıklanması gereken hâller veya bilgiye erişimin sağlanmasının kişinin düşüncesini açıklaması hakkını kullanmasının bir aracı olması hâli söz konusu olduğunda Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında böyle bir yükümlülüğün doğabileceğini belirterek yeni bir yaklaşım benimsemiştir (aynı kararda bkz. § 156). Bilgiye erişimin reddedilmesinin başvuranın ifade özgürlüğü hakkına bir müdahale teşkil edip etmediğinin ya da hangi ölçüde bir müdahale olduğu hususunun her olayın kendine özgü koşullarında değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayan AİHM (aynı kararda bkz. § 157), önceki içtihadına da atıfla bazı kriterler belirlemiş ve böyle bir hakkın 10. madde kapsamında değerlendirilebilmesi için somut davada bu kriterler temelinde belirli bir eşiğe ulaşma şartı aramıştır. AİHM'in belirlediği kriterler özetle şöyledir (aynı kararda bkz. §§ 158-170):

i. *Bilgi Talebinin Amacı*: Öncelikle kişinin bir kamu otoritesi tarafından tutulan bilgilere erişim talebinde bulunma amacının bilgi ve fikir alma ve başkalarına iletme özgürlüğünü kullanmasına imkân sağlaması ön koşul olmalıdır. Bu nedenle AİHM bilgilerin toplanmasının gazetecilik faaliyetlerinde veya diğer faaliyetlerde bir forum oluşturup oluşturmadığına ya da kamusal tartışmanın temel bir unsurunu teşkil edip etmediğine vurgu yapmıştır (*Társaság A Szabadságjogokért/Macaristan*, §§ 27, 28; *Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung/Avusturya*, B. No: 39534/07, 28/11/2013, § 36).

ii. *Araştırılan Bilginin Niteliği*: AİHM erişimi aranan bilgi, veri veya belgelerin Sözleşme uyarınca bir açıklama ihtiyacının ortaya çıkması için genel olarak bir kamu yararı testini karşılaması gerektiği kanaatindedir. Böyle bir ihtiyaç, diğerlerinin yanı sıra kamu işlerinin yürütülme şekli ve bir bütün olarak toplumu ilgilendiren konularda şeffaflık sağladığında, böylelikle kamunun genel olarak kamu yönetimine katılımına izin verdiğinde söz konusu olabilir.

iii. *Başvuranın Rolü*: Yukarıda belirtilen iki kriterin mantıksal sonucu, bilgiyi arayan kişinin bilgiyi alma ve topluma iletme konusundaki rolünün özel bir önem taşımasıdır. Bu nedenle davalı devletin başvuruların Sözleşme'nin 10. maddesi ile korunan haklarına belirli belgelere erişimi reddederek müdahale edip etmediğini değerlendirirken AİHM daha önce başvuranın bir gazeteci veya bir sosyal gözlemci ya da faaliyetleri kamu yararı ile ilgili olan bir sivil toplum örgütü olmasına önem vermiştir (*Roşianu/Romanya*, B. No: 27329/06, 24/6/2014, § 61; *Társaság A Szabadságjogokért/Macaristan*, § 36; *Youth Initiative for Human Rights*, B. No: 48135/06, 25/6/2013, § 20; *Guseva/Bulgaristan*, B. No: 6987/07, 17/2/2015, § 41).

iv. *Hazır ve Kullanılabilir Bilgi*: AİHM, bilgiye erişimin reddedilmesinin 10. maddeyi ihlal ettiği sonucuna varırken daha önce istenen bilginin *hazır ve kullanılabilir* olduğunu ve hükümet tarafından herhangi bir veri toplanmasını gerektirmediğini dikkate almıştır (*Társaság A Szabadságjogokért/Macaristan*, § 36). Öte yandan AİHM yerel bir makamın başvurana belge vermeyi reddetme gerekçesi olarak bilgi toplamanın zaman ve personel yetersizliği nedeniyle beklenen zorluğu göstermesini, söz konusu zorluğun makamın kendi uygulamasından kaynaklandığını ifade ederek reddetmiştir (*Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung/Avusturya*, § 46).

24. AİHM *Bubon/Rusya* (B. No: 63898/09, 7/5/2017) kararında ise bilgi edinme talebinin önemli miktarda iş yüküne yol açacağını dikkate alarak başvuru konusunu olayda avukat olan başvuru, yazacağı bilimsel bir makalede kullanmak üzere 2000 ile 2009 yılları arasında fuhuş suçuna karışanların milliyeti, yaşı, eğitim durumu ve ikameti gibi -kişisel bilgilerden arındırılmış- bir dizi istatistik bilgi talep etmiş ancak talebi reddedilmiştir. AİHM, dava konusu uyuşmazlığın bir kısmının (başvurucunun talep ettiği dört bilgiden ilk üçünün) bilgilerin *hazır ve kullanılabilir* olup olmadığı konusunda düğümlendiğini, bu nedenle öncelikle bilgilerin idarenin elinde olup olmadığının tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir (aynı kararda bkz. §§ 40,41). AİHM, idarenin elindeki suç istatistiklerinde başvuru talebi parametrelerin de bulunduğunu ancak yayımlanan kamuya açık suç istatistiklerinde başvuru talebi parametrelerin değil idare tarafından seçilen başka parametrelerin tercih edildiğini, bu raporların ise başvuru talebine karşılık vermediğini not etmiştir (aynı kararda bkz. § 42). Başvurucunun bu nedenle anılan raporlardan ayrı olarak idareden belirttiği parametreleri kullanarak bilgileri işlemlerini ve özetlemesini istediğini (aynı kararda bkz. § 43) tespit eden AİHM, idarenin başvuru talebi kadar spesifik bilgilere sahip olmadığı gerekçesiyle bilginin başvuru talebiyle hazırlanabilir olamadığı sonucuna varmıştır (aynı kararda bkz. § 44).

25. AİHM, *Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* kararında belirlediği kriterleri 2019 yılında verdiği *Cangı/Türkiye* (B. No: 29/4/2019, 24973/15) kararında da uygulamıştır. Anılan karara konu olayda, baraj yapımı projesiyle tehdit altında olan bir antik kentin yıkımına karşı mücadele eden sivil toplum kuruluşlarından ve bazı kişilerden oluşan bir

grubun üyesi ve aynı zamanda da avukat olan başvuru, söz konusu baraj çalışmalarının planlanmasına ilişkin olarak devlet yetkililerinin yaptığı bir toplantının tutanağının nüshasının kendisine iletilmesini 4982 sayılı Kanun gereğince talep etmiştir. Başvurucunun bu talebi, kurumlar arası hizmete özel bir toplantının söz konusu olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. AİHM, başvuru, başvuru, başvuru aynı zamanda halkı bilgilendirme isteğiyle yaptığını, önemli bir sosyal konuyla ilgili olan ve güçlü bir tartışma yaratacak nitelikte bir sorun teşkil etmesi nedeniyle söz konusu toplantının itiraz edilemez bir şekilde kamu yararına olduğunu, başvuru, başvuru rolü itibarıyla sivil toplum kuruluşundaki görevine ilişkin kesin ve güvenilir bilgileri sunması amacıyla bu bilgilere ihtiyaç duyduğunu, “*halkın bekçi köpeği*” rolünü üstlendiğini, son olarak söz konusu tutanağın mevcut olduğunu ve bu belgenin başvuru, başvuru iletilmesinin makamlara özellikle ağır bir yük yüklediğinin de ileri sürülmediğini tespit etmiştir (*Cangı/Türkiye*, §§ 32-36). AİHM bu şekilde Sözleşme'nin 10. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulduğunu kabul etmiştir. Daha sonra müdahalenin kanunla öngörülüp öngörülmediği konusunda yaptığı incelemede AİHM, somut olayda 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin birinci fıkrasının metniyle pek bağdaşmayan yorumun keyfi bir nitelik taşıdığı gerekçesiyle ihtilaf konusu müdahalenin Sözleşme'nin 10. maddesinin ikinci fıkrası anlamında kanunla öngörülmediği kanısına varmıştır (*Cangı/Türkiye*, §§ 38-45).

26. AİHM, *Weber/Almanya* ((k.k.), B. No: 70287/11, 6/1/2015) kararında bilgi edinme talebinin önemli ölçüde iş yüküne yol açacağını dikkate alarak başvuru, başvuru ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı bireysel başvuruyu kabul edilemez bulmuştur. Başvuru konusu olayda başvuru, Wuppertal Belediyesi yönetiminden, Belediyeye ait holding şirketleri tarafından siyasi partilere yapılan ödemeler hakkında bilgi talep etmiş; ayrıca 2000, 2001 ve 2002 yıllarında belediye bütçesinden siyasi partilere, parlamento gruplarına ve siyasi vakıflara yapılan ödemelerin bir listesini derlemesini istemiştir. AİHM, başvuru, başvuru çoğunlukla çevrim içi erişilebilir olan ya da en kötü ihtimalle Belediyeye başvurarak rahatlıkla temin edebileceği mali tablo ve bilançolardan, belediyeye ait holding şirketleri tarafından siyasi partilere yapılan ödemeler hakkındaki veriler ile 2000, 2001 ve 2002 yıllarında belediye bütçesinden siyasi partilere, parlamento gruplarına ve siyasi vakıflara yapılan ödemeleri elde edebilecekken bu bilgiyi kendisi yerine Belediyenin derlemesine yönelik talebinin reddedilmesinde Sözleşme'nin 10. maddesinde yer alan bilgi alma ve verme hakkına herhangi bir müdahale olmadığına karar vermiştir.

27. Son olarak *Saure/Almanya* ((k.k.), B. No: 6106/16, 18/11/2021) kararına konu olayda gazeteci olan başvuru, Alman Dış İstihbarat Servisinden 1950, 1955, 1960, 1970 ve 1980 yıllarında İstihbarat Servisi ve öncül örgütünde (Gehlen örgütü) resmî ve gayriresmî iş birlikçi olarak çalışanlardan -İstihbarat Servisine sızan- Nazi örgütü [Nazi Partisi, SS mensupları, Gestapo ve İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman ordusu istihbarat örgütü olan Yabancı Doğu Orduları (*Fremde Heere Ost*)] üyesi olanların sayısını istemiştir (aynı kararda bkz. § 4). Federal İdare Mahkemesi ve Federal Anayasa Mahkemesi başvuru, başvuru taleplerinin makul olma eşiğinin ötesinde olduğu, basın bilgisi alma hakkının her hâlükârda ilgili makamın elinde mevcut olan bilgilerle sınırlı olduğu, makamdan bilgi toplamasının istenemeyeceği, başvuru tarafından talep edilen bilgilerin Dış İstihbarat Servisinde (henüz) mevcut olmadığı zira talep edilen bilgilerin büyük ölçüde söz konusu konuyu araştırmak üzere özel olarak görevlendirilen Bağımsız Tarihçiler Komisyonu tarafından araştırıldığı gerekçesiyle bu talebin reddedilmesinin başvuru, başvuru anayasa tarafından güvence altına alınan haklarını ihlal etmediği sonucuna varmıştır (aynı kararda bkz. §§ 9, 14, 17). AİHM de talep edilen bilginin yetkili makamda bile bulunmadığını dikkate alarak Sözleşme'nin 10. maddesinin başvuru, başvuru talebi üzerine bilgi toplama yükümlülüğü getirmediğini belirtmiş;

başvurucunun bilgi edinme talebinin reddedilmesine ilişkin şikayetinin Sözleşme'nin 10. maddesiyle *ratione materiae bağdaşmadığı* sonucuna varmıştır.

3. Karşılaştırmalı Hukukta Devletin İnternet İçeriğine Erişimin Engellenmesine İlişkin Verilerin Erişilebilirliğini Sağlama/Anılan Verileri Kamuoyu ile Paylaşma Yönündeki Yükümlülükleri

28. Avrupa Konseyine taraf ülkelerde içeriği engellenen internet sitelerine ilişkin resmî istatistiklerin yayımlanması yönünde ortak bir uygulama tespit edilememiştir. Öte yandan birçok taraf devlette terör içeriği ve çocuk pornografisi barındırması nedeniyle erişimi engellenen internet sitelerine ilişkin resmî istatistiklerin yayımlanmadığı görülmüştür.

29. Avrupa Komisyonunca BTK tarafından yöneltilen soruya verilen cevapta da belirtildiği üzere AB mevzuatında üye devletlerin içeriği engellenen internet sitelerine ilişkin resmî istatistiklerin yayımlanması yönünde bir yükümlülüğü bulunmamaktadır (bkz. § 15). Bununla birlikte 29/4/2021 tarihli ve (EU) 2021/784 sayılı Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyinin Çevrimiçi Terör İçeriklerinin Yayılmasının Önlenmesine İlişkin Tüzük (Tüzük) ile uygulanmasına 7/6/2022 tarihinde başlanarak terör içeriklerine mahsus olmak üzere bu konuda politika değişikliğine gidilmiştir. Her bir üye devletin yetkili makamına, tüm üye devletlerde bulunan barındırma hizmeti sağlayıcılarından terör içeriklerini kaldırmalarını veya terör içeriklerine erişimi devre dışı bırakmalarını bildiren bir kaldırma emri çıkarma yetkisi veren Tüzük, yetkili makamlara aynı zamanda bir şeffaflık yükümlülüğü de getirmiştir.

30. Tüzük'ün "*Yetkili makamların şeffaflık raporları*" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"1. Yetkili makamlar, bu Tüzük kapsamındaki faaliyetlerine ilişkin yıllık şeffaflık raporları yayımlayacaktır. Bu raporlar, söz konusu takvim yılına ilişkin en azından aşağıdaki bilgileri içermelidir:

(a) 3. madde kapsamında verilen kaldırma emirlerinin sayısı, 4(1) maddesine konu kaldırma emirlerinin sayısı özel olarak belirtilmek suretiyle 4. madde kapsamında değerlendirilen kaldırma emirlerinin sayısı ve terörist içeriğin kaldırıldığı veya erişimin devre dışı bırakıldığı ve terörist içeriğin kaldırılmadığı veya erişimin devre dışı bırakılmadığı durumlar da dahil olmak üzere ilgili barındırma hizmeti sağlayıcıları tarafından kaldırma emirlerinin uygulanmasına ilişkin bilgiler;

(b) 5(4), 6. veya 7. maddeler uyarınca alınan kararların sayısı ve belirli önlemlerin açıklaması da dahil olmak üzere bu kararların barındırma hizmet sağlayıcıları tarafından uygulanmasına ilişkin bilgi;

(c) 5(4) ve 6. maddeler uyarınca alınan kaldırma emirleri ve kararlarının idari veya adli inceleme işlemlerine tabi olduğu davaların sayısı ve ilgili işlemlerin sonucuna ilişkin bilgiler;

(d) 18. madde uyarınca ceza uygulayan kararların sayısı ve uygulanan ceza türünün açıklaması.

2. Birinci fıkrada atıfta bulunulan yıllık şeffaflık raporları, terör suçlarının önlenmesi, tespiti, soruşturulması veya kovuşturulması için devam eden faaliyetler ile ulusal güvenliğe ilişkin çıkarılara hâle getirebilecek bilgileri içermeyecektir."

31. Tüzük'le üye ülkelerin birbirinden oldukça farklı olan uygulamalarına son verilmesi planlanmış, çevrim içi terör içerikleri ile mücadele konusunda yeknesak bir yaklaşımın benimsenmesi amaçlanmıştır. Üye ülkeler, bu Tüzük'e göre mevcut yasal düzenlemelerini gözden geçirmek durumunda kalacağından ilgili tüm aktörlerin (yetkili ulusal makamlar, AB'de bulunan yer sağlayıcıları/içerik sağlayıcıları, sosyal medya platformları vb.) yeni Tüzük'e uyum sağlayabilmeleri için Tüzük'ün uygulanması ileri bir tarihe alınmıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Anayasa Mahkemesinin 15/2/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu;

i. BTK'nın Mayıs 2008 ile Mayıs 2009 yılları arasında düzenli olarak her ay 5651 sayılı Kanun kapsamında hem mahkemeler tarafından hem de resen Başkanlık tarafından verilen erişim engelleme kararları ile ilgili istatistikleri kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla web sitesinden yayımladığını, aylık istatistik paylaşımına 11/5/2009 tarihinden sonra gerekçe göstermeksizin son verdiğini, bunun üzerine 21/12/2009 tarihinde BTK'ya bilgi edinme başvurusunda bulunarak 11/5/2009 ile Aralık 2009 tarihleri arasındaki dönem için daha önce her ay yayımlandığı şekli ile Kurumun elinde bulunan istatistiki bilginin kendisine verilmesini talep ettiğini ancak talebinin makul olmayan gerekçelerle reddedildiğini,

ii. Ret kararının gerekçesinde, talep edilen bilginin ayrı ve özel bir çalışma gerektirdiği, bu nedenle 4982 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca talebinin olumsuz karşılandığının belirtildiği, 11/5/2009 tarihine kadar her ay düzenli bir şekilde söz konusu bilgiyi web sitesinden paylaşabilen idarenin bu tarihten sonra bunu yapamaz hâle gelmesinin akla uygun olmadığını, nitekim talep ettiği bilgiyi kendisine vermeyen idarenin yakın tarihte bu bilgileri Kamu Denetçiliği Kurumu ile paylaştığını iddia etmiştir. Yine idarenin bir başka gerekçe olarak istediği bir kısım bilgi talebinin reddine ilişkin 4982 sayılı Kanun'un "*Bilgi edinmenin sınırları*" kenar başlıklı 20. maddesine istinaden adli makamlar tarafından verilen erişimin engellenmesi kararlarının adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgelerden olmasını öne sürdüğünü ancak bilgi talebinin konusunu somut olarak hangi soruşturmada veya davada ne yapıldığı değil kaç sitenin hangi suç gerekçesiyle engellendiğinin oluşturduğunu,

iii. Derece mahkemelerinin kararlarının gerekçesiz olduğunu, kararlarda ne talep edilen bilgilerin neden adli belge kapsamında değerlendirilmesi gerektiğinin ne

de bu bilgilerin toplanması için neden ayrı ve özel bir çalışmaya ihtiyaç duyulduğunun açıklandığını, sadece kanun metnini tekrar ederek idari işlemin hukuka uygun olduğuna karar verildiğini, mahkemelerin sadece idarenin verdiği cevabı esas aldığını, hiçbir esaslı iddiasını karşılamadığını,

iv. Uzun yıllardır internet ve insan hakları alanında çalışmalar yapan, makale ve rapor yayımlayan, sosyal medya ve basın aracılığıyla kamuoyunu erişim engellemeleri konusunda sürekli bilgilendiren ve AİHM içtihadına göre de kamu gözcüsü gibi hareket eden bir akademisyen, aynı zamanda da bu alanda faaliyet gösteren bazı sivil toplum örgütlerinin mensubu olduğunu, ayrıca Türkiye'den erişimi engellenen Twitter, Youtube gibi önemli internet platformlarının yeniden erişime açılmasında derece mahkemeleri ve akabinde Anayasa Mahkemesine yapılan başvurularla verilen hukuki mücadeleye diğer başvuruçularla birlikte aktif olarak katıldığını, akademik çalışmalar yaptığı erişimin engellenmesi konusunda BTK'dan bilgi talep ettiğini, talebinin reddedilmesiyle, paylaşılmasında kamu yararı olan bilgileri elde etmesinin hatta kamuya yaymasının, böylelikle toplumsal tartışmaya katkıda bulunmasının engellendiğini belirterek bilgi edinme ve gerekçeli karar hakları ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Bakanlık görüşünde;

i. Başvurucunun karar düzeltme kanun yolunu tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu,

ii. - AİHM'in *Magyar Helsinki Bizottsag/Macaristan* kararında, bilgi alma hakkının Sözleşme kapsamında bir hak olarak ele alınabilmesinin bilginin açıklanmasının kesin hüküm niteliği kazanmış bir yargı kararının gereği olan hâllerde veya bilgiye erişimin sağlanmasının kişinin düşüncesini açıklama hakkını kullanmasının bir aracı olması hâlinde mümkün olduğuna karar verdiği,

- Somut olayda başvuruçunun bilgi edinme talebinin bir yargı kararına dayanmadığı dikkate alınarak konunun ikinci hâle göre değerlendirilmesi gerektiği, AİHM'in *Magyar Helsinki Bizottsag/Macaristan* kararında, ikinci hâlin değerlendirilmesinde bilgiye erişim talebinin reddedilmesinin başvuranın ifade özgürlüğüne bir müdahale teşkil edip etmediği ve müdahale teşkil etmekteyse ne ölçüde bir müdahale olduğunu başvurunun özel durumlarında ele alınması gerektiğini açıkladığı, dolayısıyla başvuruçunun soyut açıklamalardan kaçınarak temin etmek istediği bilgilerin gerçekten ifade özgürlüğünü kullanabilmesi için gerekli olduğunu ortaya koyabilmesi gerektiği,

- Somut başvuruda ise başvuru uzun yıllardır ifade özgürlüğü ve internet alanında çalışan bir akademisyen olması sebebiyle bilgi edinme talebinin reddinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürdüğü ancak bilgi edinme talebinin reddinin akademik çalışmaları üzerindeki etkilerini açıklamadığı, ayrıca belirli bir menfaatten yoksun kaldığına dair kanıt göstermediği, bu nedenle başvurunun kendine özgü koşullarında ve başvuruçunun şikâyetleri kapsamında, başvuruçunun elde etmek istediği bilgilere erişiminin sağlanmasının düşüncesini açıklama hakkını kullanmasının bir aracı olup olmadığı, dolayısıyla Anayasa, Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu buna ek protokollerin ortak koruma alanına girip girmediği yönünden incelenmesinin uygun olacağı,

iii. BTK tarafından başvuruçunun bilgi edinme talebinin reddini haklı kılacak ilgili ve yeterli gerekçenin sağlandığı, ret işleminin gerekçelerinin açıklandığı belirtilmiştir.

35. Başvuruçucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki iddialarını yinelemiş; ayrıca Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre idari yargı ve hukuk yargılaması açısından karar düzeltme kanun yolunun bireysel başvurudan önce mutlaka tüketilmesi gereken bir yol olmadığını, onama kararının tebliğinden itibaren otuz gün içinde başvuruda bulunduğunu bildirmiştir. Başvuruçucu son olarak akademik çalışmalar yaptığı ve kamuoyunu sıklıkla bilgilendirdiği erişimin engellenmesi konusunda BTK'dan istatistiki bilgi talep ettiğini, talebinin üstün kamu yararını ilgilendiren bir konuya ilişkin olduğunu, internete erişimin engellenmesi konusunda araştırma yapan, makale ve rapor yayımlayan, sosyal medya ve basın aracılığıyla kamuoyunu bu konuda sürekli bilgilendiren ve AİHM içtihatlarına göre de kamu gözcüsü gibi hareket eden bir akademisyen olduğunu belirterek ifade özgürlüğü bağlamında bilgi edinme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuruçucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruçunun iddialarının bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

37. Anayasa'nın "*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar..."

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

38. Anayasa'nın "*Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı*" kenar başlıklı 74. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, bilgi edinme ... hakkına sahiptir.

...

Bu maddede sayılan hakların kullanılma biçimi,... kanunla düzenlenir."

a. Uygulanabilirlik Yönünden

39. Somut başvuru, resmî makamlarca tutulan bilgiye erişim talebinin reddedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkin olup başvurunun

çözümlemesi öncelikle Anayasa'nın 26. maddesinin kişilere resmî makamlarca tutulan bilgiye ulaşma hakkı, devlete de elindeki veri ve belgelerle ilgili bilgi verme yükümlülüğü yükleyip yüklenmediğinin belirlenmesini gerektirmektedir.

40. Bununla birlikte bilgi edinme hakkı kapsamında resmî makamlardan talep edilen bilgi ve belgelerin hangi durumlarda Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında görülmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edilebileceği hususlarının bilgi edinme talebinin reddedilmesinin ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale teşkil edip etmediği meselesinden bağımsız ele alınması isabetli olmayacaktır. Bu sebeple Anayasa'nın 26. maddesinin somut olaya uygulanabilirliği "*Müdahalenin Varlığı*" başlığı altında değerlendirilecektir.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

42. Başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiasının incelenebilmesi için öncelikle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğüne kamu makamları tarafından getirilen bir sınırlama ya da bir müdahale bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekir. Bu tespit kuşkusuz sonraki başlık altında sınırlamanın ya da müdahalenin Anayasa'ya uygun olup olmadığı incelenirken dikkate alınması gereken ölçütler kapsamında yapılacak değerlendirmeleri etkileyecektir. Bu nedenle öncelikle bilgi edinme hakkının anlam ve kapsamı, daha sonra da ifade özgürlüğü ile ilişkisi ortaya konulmalıdır.

(1) Bilgi Edinme Hakkının Anlamı, Önemi ve Kapsamı

43. Devletin elinde bulunan ve erişilebilir olmayan bilgi ve belgelere ulaşabilmeyi garanti altına alan bilgi edinme hakkının bireylere daha yakın bir yönetimi ve yönetenlerin hesap verilebilirliğini sağlama hususunda esaslı bir işlevi vardır. Devletin vatandaşı bilgilendirme sorumluluğundan kaynaklanan bilgi edinme hakkı yönetimde şeffaflığın, demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün gereklerindedir.

44. Hukuk devletinin en önemli araçlarından olan yönetimde şeffaflık (açıklık, aleniyet, saydamlık) ilkesi gereği devletin işleyiş şekli, alınan kararlar, yerine getirilen iş ve işlemler ile personelin tutum ve davranışları gibi hususlarda vatandaşlarını bilgilendirmesi gerekir. Devletin ontolojik nedeninin ve esas ödevinin halka hizmet olduğu gerçeğinin kaçınılmaz bir sonucu olan yönetimde şeffaflık sayesinde yönetime güven, idarenin işleyişinde objektiflik, adillik ve etkinlik sağlanmaktadır. Yönetimde şeffaflık genel olarak idarenin yaptığı işlemleri herkesin ve en başta ilgililerin bilmesi ve öğrenmesi ile sağlanabileceğinden idarenin elindeki bilgi ve belgeleri bu kimselere ulaştırması veya bu bilgileri edinme hakkını onlara tanınması gerekir.

45. Bilgi edinme hakkının konusu, resmî makamlarca tutulan ve kişinin kendisi hakkında olan veya olmayan verilere erişim talebi olabileceği gibi resmî makamlarca tutulan, kişinin kendisi ile ilgili olmayan ancak kamu yararı taşıyan konulardaki bilgiler de olabilir. Kapsamı itibarıyla çoğu temel hak ve özgürlük ile bağlantılı olabilecek bilgi edinme hakkı Anayasa Mahkemesine göre de yönetilenlerin yönetenleri denetleyebilmesinin, dolayısıyla hukukun üstünlüğünün sağlanabilmesinin çok önemli bir aracı olarak işlev görmektedir. Anayasa Mahkemesi bilgi edinme hakkının devletin demokratik niteliğinin geliştirilmesi ve bireyin temel hak ve özgürlüklerinin korunması hususlarında önemli bir rol oynadığından demokratik hukuk devletinde vazgeçilmez bir hak niteliği olduğunu belirtmiştir (AYM, E.2013/114, K.2014/184, 4/12/2014).

46. Türk hukuk sisteminde bilgi edinme hakkı 4982 sayılı Kanun'la yasal dayanağa kavuşmuştur. 4982 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde bilgi edinme hakkının önemi açıklanmış, böyle bir kanuna ihtiyaç duyulmasının nedeni şöyle ifade edilmiştir:

“Demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün gereklerinden olan bilgi edinme hakkı, bireylere daha yakın bir yönetimi, halkın denetimine açıklığı, şeffaflığı sağlama işlevlerinin yanı sıra halkın Devlete karşı duyduğu kamu güvenini daha yüksek düzeylere çıkarmada önemli bir rol oynamaktadır. Kullanılan bu hak sayesinde hem halkın Devleti denetimi kolaylaşmakta hem de Devletin demokratik karakteri güçlenmektedir.

Bilindiği üzere, kamu kurum ve kuruluşlarında açıklık ve şeffaflık kavramı, olumsuz olarak görülen gizlilik kavramının giderilmesi ile yönetilenlerin yönetenlerin işlem ve faaliyetlerini denetlemesinin sağlanması düşünceleri üzerine ortaya çıkmıştır. Demokratik ülkelerde, bilgi edinme özgürlüğü, temel hak ve özgürlüklerin kullanılması bağlamında vazgeçilmez temel haklardan biri olarak kabul edilmektedir.

...

Tasarı, Avrupa Birliğinin konu ile ilgili mevzuatı da dikkate alınmak suretiyle, demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak, kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmasına ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.”

47. Bu doğrultuda 4982 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile kanunun amacı *“demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemek”* olarak belirtilmiş, kapsamı da Kanun'un 2. maddesi ile *“kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetleri”* olarak belirlenmiştir. Kanun'un 5. maddesine göre de kurum ve kuruluşlar, bu Kanun'da yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır.

48. Bilgi edinme hakkı, 2010 yılında 1982 Anayasası'nın 74. maddesine eklenen dördüncü fıkra ile de anayasal güvence altına alınmıştır. 7/11/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın bazı maddelerinde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifinin gerekçesinde Anayasa değişikliğinin amacı özetle *bireylerin kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen iş ve işlemlerle ilgili olarak bilgi edinmesi ve kamu yönetiminde şeffaflığın sağlanması bakımından büyük önem arz eden bilgi edinme hakkının özel bir Kanunla düzenlenmiş olmasına karşılık Anayasa'da bu hakkı doğrudan düzenleyen açık bir hükmün bulunmaması, günümüz toplumunda teşkil ettiği önemi dikkate alınarak bu*

hakkın garanti altına alınmasının ileri bir adım olacağına kanaat getirilmesi olarak belirtilmiştir.

(2) Bilgi Edinme Hakkı ile İfade Özgürlüğü İlişkisi

49. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu daha önce pek çok kararında açıklamıştır (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

50. Şüphesiz ifadeye konu olacak düşüncenin oluşumu öncelikle haber, bilgi ve belgelere ulaşabilmeyi gerektirir. Bu bağlamda öncelikle kişiler arasındaki bilgi alışverişinin ve mevcut erişilebilir bilginin herhangi bir sınırlamaya tabi olmaması ve engellenmemesi gerekir. Anayasa'nın 26. maddesinde ifade özgürlüğünün resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir alma ya da verme serbestisini kapsadığı belirtilmiştir. Anılan maddeye göre devletin üçüncü kişiler arasındaki bilgi alışverişine müdahale etmeme, mevcut erişilebilir bilgiye erişimi engellememe yönünde negatif bir yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi, kamu makamlarının negatif yükümlülük kapsamında zorunlu olmadıkça düşüncenin açıklanmasını ve yayılmasını yasaklamaması, yaptırımlara tabi tutmaması gerektiğini belirtmiştir (*Youtube LLC Corporation Service Company ve diğerleri*, B. No: 2014/4705, 29/5/2014, § 53; *Nilgün Halloran*, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 33; *Tuğrul Çulfa*, B. No: 2013/2593, 11/3/2015, § 30).

51. Öte yandan ifade özgürlüğünün ön koşulu olan haber, düşünce ve bilgilerin serbestçe araştırılması, elde edilmesi ve öğrenilmesinin haber ve bilgi kaynaklarının erişilebilir olmasına bağlı olduğu unutulmamalıdır. Bireyler çeşitli yollarla elde ettikleri bilgiler sayesinde düşüncelerini oluşturma sürecine girer. Devlet, kamu düzeni içinde sahip olduğu konumu ve bireylerle arasında kurduğu ilişkideki üstünlüğü nedeniyle ilk elden, ham ve çarpıtılmamış bilginin elde edilebileceği temel bir kaynak konumunda olduğundan objektif bilgiye erişimin çoğu zaman resmî makamların elinde bulunan bilgi ve belgelerin ulaşılabilir olması ile mümkün olabileceği açıktır. Bu anlamda bilgi edinme hakkı, ifade özgürlüğünün gerçekleşmesine hizmet eder.

52. Ancak madde metninden, Anayasa'nın 26. maddesinin kişilere resmî makamlarca tutulan bilgiye ulaşma şeklinde genel bir hak tanıdığı, devlete de elindeki veri ve belgelerle ilgili bilgi verme ve/veya talep edilen bilgiyi toplama yükümlülüğü yüklediği şeklinde bir sonuç da çıkmamaktadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi iki durumda bilgi edinme talebinin reddedilmesinin ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahaleye yol açabileceğini kabul eden AİHM içtihadını gözönünde bulundurmamak için bir neden görmemektedir (bkz. § 23). Bunlardan ilki, kesin nitelikteki bir yargı kararıyla devlete bilgi verme yükümlülüğü yüklenmesi durumudur. İkincisi ise resmî makamlarca tutulan verilere erişimin düşüncenin açıklanması özgürlüğünün kullanılmasında araçsal bir işlev üstlenmesi durumudur.

53. Anayasa'nın 26. maddesi bağlamında devlete bilgi verme ödevi yükleyen ilk durumla ilgili bir tereddüt bulunmamakla beraber ikinci durumun açıklığa kavuşturulmasına ihtiyaç vardır. Somut olayın koşulları esas alınarak yapılacak değerlendirmede şu kriterler sağlandığı takdirde bilgi edinme hakkının ifade özgürlüğünün kullanılmasının bir aracı olduğu sonucuna ulaşılabacaktır:

i. *Bilgi Edinme Talebinin Amacı*: Kamu kurumları tarafından tutulan bilgiye erişim *düşüncenin açıklanması* amacının bir ön koşulu olmalıdır. Bu bağlamda talep edilen bilginin gazetecilik faaliyetlerinde veya kamusal tartışma platformu oluşturan diğer faaliyetlerin hazırlık aşaması olan *düşüncenin oluşumu* sürecinde faydalanılmak üzere ulaştırılması *gerekli* bir araç olduğunun ortaya konulması gerekir.

ii. *Talep Edilen Bilginin Niteliği*: Talep edilen bilginin niteliği kamu yararı testini geçiyor olmalıdır. Bu bağlamda resmî makamlarca tutulan ve kişinin kendisi hakkında olan bilgiye erişim talepleri ile kişinin kendisi hakkında olmamakla birlikte kamu yararı amacı da taşımayan bilgiye erişim talepleri başvuruçulara Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında bir hak tanımaz. Ancak kamu yararını ilgilendiren, kamuya menfaat sağlayacak meselelere ilişkin bilgi taleplerinde bilgi edinme hakkının ifade özgürlüğünün gerçekleştirilmesinde başvuruçuların bir araç işlevi gördüğü kabul edilebilir.

iii. *Bilgi Edinme Talebinde Bulunan Kişinin Kimliği*: Bilgi edinme talebinde bulunan kişinin kamuoyunun bilgilendirilmesi konusundaki rolü özel bir önem taşımaktadır. Kamuoyuna çeşitli fikir ve tutumların iletilmesi ile bunlara ilişkin bir kanaat oluşturması için en iyi araçlardan biri olması (*İlhan Cihaner (2)*, B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 63) ve kamu gücünü kullanan organların yetkilerini hukuka uygun kullanıp kullanmadıklarının kamuoyunca denetiminde gördüğü işlev dikkate alındığında basın için haber hazırlama aşamasında resmî makamların elinde bulunan bilgi ve belgelere erişim, basının görevini yerine getirebilmesinde hayati önemdedir. Dahası demokratik katılımın ön planda olduğu çoğulcu demokrasilerde, tüm toplumu veya toplumun belli kesimlerini ilgilendiren konularda harekete geçerek kamu bilincinin oluşması ve kamusal tartışma alanlarının yaratılması yalnızca medya kuruluşlarına ve profesyonel gazetecilere özgülenmiş bir fonksiyon da değildir. Bilim insanları, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşları gibi çevreler de kamusal meselelerin tartışılmasında önemli katkılarda bulunabilmektedir (*Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri [GK]*, B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 110, 111). Üstlendikleri bu görev nedeniyle resmî makamların elinde bulunan bilgi ve belgeler, söz konusu çevreler için de *düşüncenin oluşumunda* ve üretiminde başvuruçulara erişim esaslı kaynak niteliğindedir. Bu gibi durumlarda ifade özgürlüğünün etkin olarak kullanılabilmesinde bilgi edinme hakkının işlevselliği yadsınamaz.

iv. *Talep Edilen Bilginin Mevcudiyeti*: Anayasa'nın 26. maddesi resmî makamlara bilgi ve veri toplama yükümlülüğü yüklememektedir. Bu nedenle ancak hazır ve kullanılabilir olan bilgiye erişim taleplerinin reddedilmesi ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturabilir. Nitekim 4982 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrası ile 27/4/2004 tarihli Yönetmelik'in 6. maddesi resmî makamları, belirli istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuruçuların *yararlanması için tasnif etmek ve sunmak* üzere gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlü kılmıştır (bkz. §§ 17, 20).

(3) Somut Olayın Değerlendirilmesi

54. Somut olayda kesin nitelikteki bir yargı kararıyla devlete yüklenen bilgi verme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumu söz konusu değildir. O hâlde başvuru konusu olayın belirlenen asgari ölçütler kapsamında değerlendirilerek yukarıda belirtilen ikinci duruma denk gelip gelmediğinin tespit edilmesi gerekir (bkz. § 52). Somut olayda erişimin engellenmesi istatistiklerine erişimin başvuruçunun ifade özgürlüğünün kullanılmasında araçsal bir işlevi olduğu tespit edildiği takdirde bilgi edinme talebinin reddedilmesi ile ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalede bulunulduğu kabul edilecektir.

55. İlk olarak başvuruçunun kamuoyunun bilgilendirilmesi konusundaki rolünü ele almak gerekir. Başvuruçucu, bir üniversitenin hukuk fakültesinde internet ve insan hakları alanında çalışan bir öğretim üyesidir. Bu itibarla mevcut başvurunun Anayasa'nın 27. maddesinde koruma altındaki bilim özgürlüğünün farklı bir görünümü olan akademik özgürlüklerle de yakından ilgisi bulunmaktadır. Bir akademisyenin araştırma yapmasının ve bulgularını yayımlamasının akademik özgürlüğün bir parçası olduğunda kuşku yoktur. Buna ilave olarak Anayasa Mahkemesi, AİHM'in akademik özgürlüklerin akademisyenlerin araştırma, mesleki uzmanlık ve yeterlilik alanlarındaki görüş ve fikirlerini -söz konusu görüş ve fikirler tartışmalı olsa veya rağbet görmese dahi- ifade etme özgürlüğünü de kapsadığı düşüncesine katılmaktadır (*Kemal Gözler*, B. No: 2014/5232, 19/4/2018, § 61).

56. Öte yandan başvuruçucu, akademisyen kimliğinin yanı sıra Türkiye'de ifade özgürlüğü ve internet sitelerine erişimin engellenmesi konusunda çalışmalar yürüten bazı sivil toplum kuruluşlarının kurucusu, başkanı ve mensubudur. Düşünce ve ifade özgürlüğünü savunmak, medya ve internet üzerinden sansürle mücadele etmek, bilgiye erişimi teşvik etmek, fikir çeşitliliği ve muhalefet etme hakkını desteklemek gibi amaçlarla faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinde aktif rol üstlenen başvuruçunun internette ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasına özgü yaptığı araştırmalar, yayımladığı makaleler, hazırladığı raporlar, sosyal medya ve basın aracılığıyla internet sitelerine erişimin engellenmesi konusunda kamuoyunu düzenli olarak bilgilendirmesi dikkate alındığında internete erişimin engellenmesi istatistiklerinin başvuruçunun ilgi alanında olduğuna kuşku bulunmamaktadır (bkz. § 6).

57. İkinci olarak, talep edilen bilginin niteliğinin incelenerek kamu yararını ilgilendiren bir mesele olup olmadığının belirlenmesine ihtiyaç vardır. Başvuruçucu, kamu gücünü kullanan organlarca internet ortamında erişimin engellenmesi yolu kullanılarak yapılan müdahalelere ilişkin istatistiki bilgi talep etmiştir. Ulaşılabilirliği, haber ve fikirlerin saklanma süresi ve kapasitesi ile hacimce büyük haber ve fikirleri iletme imkânı gözetildiğinde internet, halkın haber almasının ve bilgilerin iletilmesinin gelişiminde önemli bir role sahiptir. İnternet, herhangi bir sınırlama gözetmeksizin herkesin haber ve fikirlere ulaşması ile fikirlerini yayması noktasında çok önemli bir imkân sağlamaktadır. Bu durum ifade özgürlüğü açısından da çok geniş bir alan yaratmaktadır (*Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş.*, § 34; *Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş.* [GK], B. No: 2018/14884, 27/10/2021, § 82).

58. Barındırdığı bilgilerle temel başvuru kaynağı hâline gelen internet, kişilere milyonlarca içerik arasından özgür seçim şansı sunmakta; kamusal tartışmalara aktif katılım olanağı sağlamaktadır. İnternet karşılıklı etkileşime açık yapısı, düşünceleri alma ve iletmede sunduğu geniş imkânlar ile ifade özgürlüğünün kullanımında vazgeçilmez bir vasıta olmuştur (*Wikimedia Foundation Inc. ve diğerleri* [GK], B. No: 2017/22355, 26/12/2019, § 68).

Dolayısıyla internet sitelerine veya internet sitelerinde yer alan haberlere erişimin engellenmesi şeklindeki her türlü kısıtlama, bilgi alma ve verme özgürlüğüne dokunmaktadır (*Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş.*, § 83).

59. İnternet içeriğine erişimin engellenmesi hususunda idare tarafından resen alınan kararlar ile mahkeme hükümlerinin internetin erişilebilirliği üzerinde etkisi vardır. Anayasa'nın 26. maddesi sadece bilgiyi açıklama ve yayma hakkını değil aynı zamanda kamunun bu bilgiyi alma hakkını da garanti altına aldığından internet sitelerine erişimin engellenmesi ile sadece erişimi engellenen içerikleri yayımlayanların haber ve fikirleri verme hakkına değil aynı zamanda halkın da bu haber ve fikirleri alma hakkına yönelik müdahalede bulunmuş olur. Bu itibarla internette ifade özgürlüğüne yönelik sınırlandırmaların özgürlüğün kullanılmasını ölçsüz biçimde ortadan kaldıracak düzeyde olup olmadığının, keyfi ve orantısız müdahalelerde bulunulup bulunulmadığının kamuoyu tarafından denetlenmesinde Türkiye'den erişime engellenen web siteleri ile ilgili istatistiki verilere erişim talebinin kamu menfaatine ilişkin bulunduğu, bilgilendirme değerinin de çok yüksek olduğu tartışmasızdır.

60. Başvuru konusu olayda bilgi edinme hakkının ifade özgürlüğünün kullanılmasının bir aracı olup olmadığının ortaya konulmasında tespiti gereken üçüncü husus başvuru bilgisi edinme talebinin düşüncenin açıklanması amacının bir ön koşulu olup olmadığıdır. Başvurucuya göre erişimi Türkiye'den engellenen web siteleri ve alan adları ile URL adreslerinin sayısında her geçen yıl artış gözlenmekte, bu itibarla erişimin engellenmesi tedbiri ifade ve basın özgürlükleri önünde ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Buna göre erişimin engellenmesi tedbirine ilişkin istatistiki veriler üzerinde çalışarak analiz ve raporlarını kamu ile paylaşmak ve bu suretle toplumda kamu gücünün çevrim içi alandaki müdahalelerine ve ifade özgürlüğü ihlallerine karşı farkındalık oluşturmak için hareket eden başvuru bilgisi edinme talebinde bulunmaktaki amacının Türkiye'den internet sitelerine yapılan erişim engellemelerini kamusal tartışmanın temel bir parçası yapmak olduğu söylenebilir.

61. Bakanlık, başvuru bilgisi edinme hakkının ifade özgürlüğü ve internet alanında çalışan bir akademisyen olması sebebiyle bilgi edinme talebinin reddinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına dayandığını, bilgi edinme talebinin reddinin akademik çalışmaları üzerindeki etkilerini açıklamadığını, ayrıca belirli bir menfaatten yoksun kaldığına dair kanıt da gösteremediğini bildirmiştir. Şüphesiz başvuru tarafından ulaşılmak istenen bilginin, ifade açıklamasının hazırlık aşamasında ihtiyaç duyulması amacıyla talep edildiğinin açıkça gerekçelendirilmesi gerekir. Bilgi edinme hakkının ifade özgürlüğünün kullanılmasında gerekli olup olmadığının belirlenebilmesi için soyut ve genel açıklamalar yeterli değildir. Elbette makul bir gerekçelendirmenin yapıp yapılmadığının her somut olayın koşuluna özgü olarak değerlendirilmesi gerekir.

62. Bakanlık, başvuru bilgisi edinme başvurusunda 2009 yılının Mayıs ile Aralık aylarındaki istatistiki bilgi talebini belirli bir akademik çalışmaya veya sivil toplum faaliyetine özgülemediğini belirtmiştir. Buna karşılık başvuru, talep ettiği bilginin internete erişimin engellenmesi sorununa ilişkin olarak basın aracılığıyla düzenli şekilde yaptığı analizlerin, kamuya yönelik paylaşımlarının ve hazırladığı raporların temelini oluşturduğunu ifade etmiştir. Somut olayın koşullarında, kamu gücü tarafından ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleleri yakından takip ederek erişimi engellenen internet siteleri ve içerikleri hakkında sosyal medya ve basın aracılığıyla anlık olarak kamuoyunu bilgilendiren başvuru için uyuşmazlık konusu bilgi talebinin düşüncesini açıklamasında bir ön koşul ve düşüncenin

oluşumu sürecinde faydalanmak üzere ulaşması gerekli bir bilgi olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bilgi talebiyle ilgisini yeterli şekilde açıkladığı kanaatine varılan başvurucudan bu bilgileri ne şekilde kullanacağına ilişkin daha ayrıntılı bir açıklama yapmasını beklemenin ifade özgürlüğünün kullanılmasını önemli ölçüde daraltacağı değerlendirilmiştir.

63. Başvurucunun hem internet hukuku ve insan hakları alanında çalışan bir akademisyen olduğu hem de bu alanda faaliyet gösteren bazı sivil toplum örgütlerinde aldığı aktif rol ile bilgi talebinin kamunun bilgilendirilme menfaatinin bulunduğu önemli bir konuya ilişkin olduğu dikkate alındığında başvurucunun faaliyetlerinin *basın özgürlüğünün* sağladığı korumaya benzer bir koruma gerektirdiği, başvurucu için uyumsuzluk konusu bilgi talebinin *düşüncenin açıklanması* amacının bir ön koşulu olduğu ve düşüncenin oluşumu sürecinde faydalanılmak üzere ulaşılması gerekli bir bilgi olduğu kanaatine varılmıştır.

64. Son olarak talep edilen bilginin mevcudiyetinin, başka bir ifadeyle *hazır ve kullanılabilir* olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Somut olayda başvurucu, BTK'dan ilk olarak daha önce 2008 yılının Mayıs ayından itibaren bir yıl boyunca yayımladığı şekliyle 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinde yer alan katalog suçlar kapsamında her bir suç türü için idarece resen verilen erişimin engellenmesi kararları ile yargısal kararlar verilen erişimin engellenmesi kararlarının sayısını öğrenmek istemiştir. Başvurucu, ikinci olarak idarenin daha önce yayımladığı istatistiklerde "*diğer*" kategorisi olarak belirtilip mahkemeler tarafından 8. maddenin kapsamı dışında verilen erişim engelleme kararlarının sayılarının da tarafına bildirilmesini talep etmiştir. Başvurucu, idarenin söz konusu istatistiki bilgiyi yayımlamaya son verdiği 2009 yılının Mayıs ayından aynı yılın aralık ayına kadar ve her ay için ayrı ayrı talepte bulunmuştur. Başvurucunun bilgi talebi, idarenin daha önce yayımlamakta olduğu verilerle sınırlı kalmamış; başvurucu son olarak "*diğer*" kategorisindeki erişimin engellenmesi kararlarının hangi kanun maddelerine dayanılarak verildiğiyle ilgili de istatistiki bilgi talep etmiştir.

65. BTK, 4982 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasına dayanarak başvurucunun ilk talebini, söz konusu bilginin elde edilmesi ayrı ve özel bir çalışma gerektirdiği için reddetmiştir. İdare, başvurucunun ikinci ve üçüncü talebini ise 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinin kapsamı dışındaki erişim engelleme kararlarına ilişkin bilgilerin Başkanlıkça temininin mümkün olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. İdarenin ret kararına karşı başvurucunun Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna yaptığı itiraz, idarece verilen cevap yeterli görülerek reddedilmiş; akabinde idari yargıda açtığı davada da başvurucunun ilk talebi ayrı bir araştırma ve incelemeyi gerektiren belge kapsamında olduğundan, diğer talepleri ise adli soruşturma ve kovuşturmayla ilişkin bilgi ve belge kapsamında olduğundan, dolayısıyla 4982 sayılı Kanun'un 20. maddesi uyarınca bu Kanun kapsamında bulunmadığından dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir. Mahkemeye göre 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesi kapsamı dışında verilen erişimin engellenmesi kararlarının davalı idareden talep edilmemeli, mahkemelerce verilen erişimin engellenmesi kararlarının ve gerekçelerinin ilgili mahkemelerden istenmelidir.

66. Öncelikle BTK'nın 2008 yılının Mayıs ayından itibaren bir yıl boyunca 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinde yer alan katalog suçlar kapsamında her bir suç türü için idarece resen verilen erişimin engellenmesi kararları ile yargısal kararlar verilen erişimin engellenmesi kararlarının sayısını, ayrıca "*diğer*" olarak belirtilen kategori ile de mahkemeler tarafından 8. maddenin kapsamı dışında verilen erişim engelleme kararlarının sayılarını internet sitesinden kamuyu bilgilendirmek amacıyla her ay düzenli olarak yayımladığını belirtmek gerekir. Başka bir ifadeyle idare, istatistiği yayımlamayı sonlandırmadan önce bir

yıl boyunca başvuruçunun birinci ve ikinci talebine konu verileri yayımlamıştır. İdare 2009 yılının Mayıs ayında istatistiki bilgiyi yayımlamaya son vermekle birlikte kamuoyuna herhangi bir açıklamada bulunmadığı gibi yürütülen yargılama sürecinde de mahkemelere yayımı sonlandırma kararı almasındaki nedene ilişkin bir bilgi sunmamıştır.

67. İdarenin resen verdiği erişimin engellenmesi kararlarının idarede mevcudiyeti konusunda şüphe bulunmamaktadır. Öte yandan 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (3) numaralı fıkrasında hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı tarafından verilen erişimin engellenmesi kararlarının birer örneğinin gereği yapılmak üzere BTK'ya gönderileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla Kanun'un 8. maddesi kapsamında yargısal makamlarca verilen erişimin engellenmesi kararlarının da BTK'nın uhdesinde olduğu açıktır. Geriye mahkemeler tarafından 8. maddenin kapsamı dışında verilen erişim engelleme kararlarının idarede hazır bulunup bulunmadığı meselesini açıklığa kavuşturmak kalmaktadır.

68. 6/2/2014 tarihli ve 6518 sayılı Kanun'un 90. maddesi ve 5651 sayılı Kanun'a eklenen 6/A maddesiyle Kanun'un 8. maddesi kapsamı dışındaki erişimin engellenmesi kararlarının uygulanmasını sağlamak üzere Erişim Sağlayıcıları Birliği kurulmuştur. 6518 sayılı Kanun'un "*Genel Gerekeçe*"sinde Birliğin kurulmasındaki amaçlardan biri olarak "*internet yayınlarına ilişkin tedbir kararların uygulanması süreçlerinde kamusal aktörler yerine sektör temsilcilerinin oluşturduğu sivil inisiyatifin etkin kılınması*" gösterilmiştir. Gerçekten de daha sonra idari yapılanması değişmiş hatta 2016 yılında kapatılarak görev ve yetkileri BTK'ya devredilmiş olmakla birlikte 23/7/2005 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren ve 2559, 2803 ve 2937 sayılı Kanunlarda değişiklik yapan 5397 sayılı Kanun ile kurulan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, Birlik kurulana kadar internet ortamının izlenmesinde, suç işlendiğinin tespiti hâlinde bu yayınlara erişimin engellenmesine yönelik olarak gerekli tedbirlerin alınmasında çalışmalar yürütmüştür.

69. Bu itibarla Birliğin kurulduğu 2014 yılından itibaren mahkemeler tarafından 8. maddenin kapsamı dışında verilen erişim engelleme kararları, uygulanması sağlanmak üzere Birliğe gönderildiğinden BTK'nın uhdesinde bulunmayabileceğinin, söz konusu bilginin elde edilmesinin ayrı veya özel bir çalışma gerektirebileceğinin kabulü gerekir. Ancak başvuruçunun bilgi talebinde bulunduğu ve idarenin talebi reddettiği tarih 2009, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun başvuruçunun itirazını reddettiği yıl 2010, ilk derece mahkemesinin davayı esastan inceleyerek idari işlemde hukuka aykırılık bulmadığı yıl 2011'e denk gelmektedir. Tüm bu süreçte Kanun'un 8. maddesi kapsamı dışındaki erişimin engellenmesi kararlarının uygulanmasını sağlamak üzere BTK dışında görevli bir otorite bulunmamaktadır. Bu itibarla uyuşmazlığın ortaya çıktığı tarihte Türkiye'nin her ilinden yargısal makamlar tarafından 8. maddenin kapsamı dışında verilen erişimin engellenmesi kararlarının da BTK'ya ulaştığı açıktır. Nitekim BTK, elinde bulunan bu kararları tasnif ederek istatistiki bilgiye dönüştürmüş ve söz konusu bilgiyi 2008-2009 yılları arasında bir yıl boyunca her ay düzenli olarak yayımlamıştır.

70. 4982 sayılı Kanun'un "*Bilgi verme yükümlülüğü*" kenar başlıklı 5. maddesi ile kurum ve kuruluşlar, bu Kanun'da yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeden başvuranların yararlanabilmesini sağlamak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere gerekli idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır. 27/4/2004 tarihli ve 25445 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik'in 6. maddesinin ikinci fıkrası ile de kurum ve kuruluşlara, ellerinde mevcut olan ve bilgi edinme başvurusuna konu olabilecek bütün bilgi veya belgeyi bilgi edinme hakkının kullanımını kolaylaştıracak

şekilde tasnif etme görevi yüklenmiş; bu amaçla kurum ve kuruluşların belge kayıt, dosyalama ve arşiv düzeniyle ilgili gerekli idari ve teknik tedbirleri alması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre olağan bir çalışma ile kolayca oluşturulabilecek, filtrelenmesi ve derlenmesi hususunda idareye çok fazla külfet yüklemeyecek türden bilgi taleplerinin ayrı ve özel bir araştırma yapılmasını gerektiren talepler olarak değerlendirilemeyeceği açıktır.

71. *Weber/Almanya* kararında AİHM başvuruçunun erişimi hususunda sorun yaşamadığı, belediyenin kamuya açık mali tablo ve bilançolarından rahatlıkla elde edebileceği bilgiyi, belediye tarafından kendisi için ve kendi belirlediği parametrelere göre filtrelenmesi ve derlenmesi yönündeki bilgi talebinin belediye için önemli ölçüde iş yüküne yol açacağını dikkate alarak başvuruyu kabul edilemez bulmuştur (bkz. § 26). Yine *Bubon/Rusya* kararında AİHM'in idare tarafından seçilen parametrelere göre kamuya açık olarak yayımlanan suç istatistiklerinin yeterli görülmeyip daha spesifik bilgiye dayanan istatistiki bilgi talebinin önemli ölçüde iş yüküne yol açacağını dikkate alarak başvuruyu kabul edilemez bulduğu görülmüştür (bkz. § 24). *Saure/Almanya* kararında ise AİHM, talep edilen bilginin yetkili makamda bile bulunmadığını tespit ederek Sözleşme'nin 10. maddesinin başvuruçunun talebi üzerine bilgi toplama yükümlülüğü getirmediğini belirtmiş ve başvuruçunun şikâyetinin Sözleşme'nin 10. maddesiyle *ratione materiae* bağdaşmadığı sonucuna varmıştır (bkz. § 27).

72. Somut olayda başvuruçunun birinci ve ikinci talebi ile ilgili olarak *Weber/Almanya* kararında olduğu gibi başvuruçunun talep ettiği bilgiyi kamuya açık kaynaklardan kendisinin filtreleyip derleyebileceği hâlde idareden talep ederek önemli ölçüde iş yüküne yol açtığı bir durum olmadığı gibi *Bubon/Rusya* kararına benzer şekilde hâlihazırda idare tarafından seçilen parametrelere göre yayımlanan bilginin yeterli görülmeyip daha ayrıntılı parametrelere dayanan bilgi talep edilmesiyle önemli ölçüde iş yüküne yol açılan bir durum veya *Saure/Almanya* kararındaki gibi idarenin bile elinde olmayan bir bilginin istenmesi söz konusu değildir.

73. Başvuru konusu olayda idarenin kendi tercih ettiği parametrelere göre kendi içinde bir sistem kurarak bir yıl boyunca istatistik yayımladığını, başvuruçunun her iki bilgi talebinin de kendi belirlediği parametrelere göre oluşturulmasını istediği bir bilgi talebi olmayıp idarenin kurduğu sistem neticesinde üretilen verilere ilişkin bir talep olduğunu not etmek gerekir. Dolayısıyla somut olayın meydana geldiği tarihte idarede hâlihazırda bir sistem tarafından istatistiklerin yayımlanmasının son bulunduğu Mayıs ayından aynı yılın Aralık ayına kadar devam ettirilmesi beklenen bilgi talebinin önemli ölçüde iş yüküne yol açacağı söylenemeyecektir.

74. Kaldı ki BTK her ne kadar bilgi edinme talebinin reddine dayanak olarak 4982 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasını göstermiş ve istatistiki bilginin elde edilmesinin ayrı ve özel bir çalışma gerektirdiği gerekçesine dayanmışsa da başvuruçuya verdiği 30/12/2009 tarihli cevapta 2009 yılının Mayıs ayı itibarıyla erişimin engellenmesi kararlarına ilişkin sayıların yayımlanmasına son vermiş olmakla birlikte bu tarihten sonra da <http://www.guvenliweb.org.tr> adlı internet adresi üzerinden aylık olarak tüm engelleme tedbirlerinin suç türlerine göre *oransal* dağılımını yayımlamaya devam ettiğini açıklamıştır (bkz. § 8). Bahsi geçen oransal dağılımı hesaplayabilmenin ve akabinde yayımlayabilmenin yolunun engelleme kararlarına ilişkin sayıların idarede mevcudiyetine bağlı olduğu izahattan varestedir. Dolayısıyla başvuruçunun birinci ve ikinci talebine konu istatistiki bilginin *hazır ve kullanılabilir bilgi* olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

75. Yukarıda açıklanan hususlar ışığında erişimin engellenmesi istatistiklerine ilişkin ve açıkça kamu yararına olan bir konuda tartışmaya katkıda bulunmak amacıyla yapılan bilgi talebinin internette ifade özgürlüğü üzerine çalışan bir akademisyen ve internet üzerinden sansürle mücadele eden sivil toplum örgütlerinde aktif rol üstlenen başvurucunun çevrim içi alanda ifade özgürlüğü ihlallerine yönelik yürüttüğü çalışmaları için gerekli olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla kamu gücü tarafından mevcut olan birinci ve ikinci sıradaki bilgiye erişim talebinin reddedilmesiyle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulmuştur.

76. Son olarak başvurucunun üçüncü talebi olan "*diğer*" kategorisindeki erişimin engellenmesi kararlarının hangi kanun maddelerine dayanılarak verildiği ile ilgili istatistiki bilgi talebinin idarenin daha önce yayımladığı verilerin kapsamına dâhil olmadığı görülmüştür. Yargısal makamlar tarafından verilen erişimin engellenmesi kararlarının gereğinin yerine getirilmek üzere BTK'ya ulaştığını, dolayısıyla bu kararların da idarede mevcut olduğunu belirtmek gerekir. Başvurucunun talebi bu kararların suç tiplerine, engelleme kararı veren makamın türüne ve engelleme kararlarının kanuni dayanağına göre tasnif edilmesiyle oluşturulmuş istatistiki bilgidir. Buna göre başvurucunun üçüncü sıradaki talebinin idare tarafından seçilen parametrelere göre yayımlanan bilginin yeterli görülmeyip daha ayrıntılı parametrelere dayanan bir bilgi talebi olduğu, olağan bir çalışma ile kolayca oluşturulabilecek, filtrelenmesi ve derlenmesi hususunda idareye çok fazla külfet yüklemeyecek türden bir bilgi talebi olmadığı, ayrı ve özel bir araştırma yapılmasını gerektirdiği anlaşılmıştır. Başvurucunun idareden kurmuş olduğu sistemden farklı parametreleri kullanarak bilgileri işlemesini ve özetlemesini istediği bu nitelikteki bir bilgi talebinin ise başvurucunun ilk iki sıradaki talebinden farklı olarak *hazır ve kullanılabilir bilgi* olarak nitelendirilemeyeceği (benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. *Bubon/Rusya*, §§ 40-44), bu itibarla başvurucunun üçüncü sıradaki bilgi edinme talebi yönünden ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiasının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna varılmıştır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

77. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

78. Yukarıda anılan müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Müdahalenin Kanuniliği ve Meşru Amaç

79. BTK ve yargısal makamlar, başvurucunun talebinin bir kısmını 4982 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasına dayanarak söz konusu istatistiki bilginin elde edilmesinin ayrı veya özel bir çalışma gerektirdiği gerekçesiyle reddetmiştir. Anılan makamlarca başvurucunun taleplerinin diğer bir kısmı ise 4982 sayılı Kanun'un "*Bilgi Edinmenin Sınırları*" başlıklı Dördüncü Bölümü'ndeki 20. maddesine dayanılarak anılan taleplerin adli soruşturma ve kovuşturmayla ilişkin bilgi veya belgelerden olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

80. Anayasa'nın 26. maddesinin resmî makamlara bilgi ve veri toplama yükümlülüğü yüklenmediği ancak hazır ve kullanılabilir olan bilgiye erişim taleplerinin reddedilmesinin ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale oluşturabileceği, somut olayda erişimin engellenmesi kararlarına ilişkin olarak başvurusunun birinci ve ikinci sıradaki taleplerine dair bilginin bilgi edinme başvurusunun yapıldığı tarihte BTK'da mevcut olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan başvurusunun bilgi edinme talebinin istatistiki bilgi temin etmekle sınırlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin 4982 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile 20. maddesinin somut başvuruya konu müdahalelerin kanuni dayanağı olabileceği konusunda şüpheleri bulunmaktadır. Bundan başka, idari ve yargısal makamların gerekçelerinden müdahalenin hangi meşru amacın korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu da açıkça anlaşılamamaktadır. Bununla birlikte mevcut başvurunun koşullarında, müdahalenin kanuni bir dayanağının olup olmadığı ile meşru bir amaca dayanıp dayanmadığı hususunda oluşan tereddütlerin müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığına yönelik incelemeyle birlikte ele alınarak nihai bir karara varmanın daha isabetli olacağı değerlendirilmiştir.

(2) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

81. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve ölçülü olması gerekir (*Ferhat Üstündağ*, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; *Mehmet Ali Gündoğdu ve Mustafa Demirsoy*, B. No: 2015/8147, 8/5/2019, § 41; *Levon Berç Kuzukoğlu ve Ohannes Garbis Balmumciyan* [GK], B.No: 2014/17354, 22/5/2019, § 89). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (*Wikimedia Foundation Inc. ve diğerleri*, § 65; *Ferhat Üstündağ*, § 46; *Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

(b) Somut Olayın Değerlendirilmesi

82. Daha önce de belirtildiği üzere başvuru, BTK'dan talep ettiği istatistiki bilgiyi belirli bir akademik çalışmaya veya sivil toplum faaliyetine hasretmemiş; bilgi edinme talebini Türkiye'de internet içeriğine erişimin engellenmesi konusunda düzenli olarak kamuoyunu bilgilendirmesine dayandırmıştır. Başvuru, istatistiki bilgi talebini belirli bir tarih aralığına özgülememiş; BTK'nın istatistik yayımını sonlandırdığı tarihten itibaren bilgi edinme başvurusunu yaptığı tarihe kadar geçen her ay için talepte bulunmuştur.

83. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, başvuru konusu olayda çözümlenmesi gereken meselenin somut başvuruya münhasır taleple sınırlı olmadığı kanaatindedir. Zira internet içeriğine erişimin engellenmesi Türkiye'de güncelliğini koruyan bir meseledir, üstelik açık kaynaklardan yapılan araştırmada başvurusunun bilgi edinme başvurusunda bulunduğu tarihten sonra da ifade özgürlüğü alanında çalışan sivil toplum örgütleri bünyesinde bu konuda kamuyu bilgilendirme faaliyetlerini sürdürdüğü tespit edilmiştir.

Başvurucunun bilgi edinme talebinde bulunmasının amacı olarak gösterdiği kamuyu bilgilendirme rolü süreklilik arz ettiğinden bilgiye erişim ihtiyacının da bilgi edinme başvurusunda belirttiği tarih aralığına ait verilere ulaşmakla sona ermeyeceği, dolayısıyla bilgi ihtiyacının bir defayla sınırlı olmadığı ve süregelen bir ihtiyaç olduğu açıktır. Nitekim başvuru bireysel başvuru formunda BTK'nın istatistik yayımını sonlandırmasından da yakınmıştır.

84. Bu itibarla başvurucunun şikâyetinin bilgi edinme başvurusuna münhasır taleple sınırlı olarak ele alınması ile yetinilmeyecektir. Somut başvuruda ayrıca Anayasa'nın 26. maddesinin başvurucunun bu yönde süreklilik arz eden taleplerinin de karşılanmasını gerektirip gerektirmeyeceğinin, başka bir açıdan da devlete erişimin engellenmesi istatistiklerini kamuoyu ile paylaşma yükümlülüğü yükleyip yüklemeyeceğinin belirlenmesi gerekmektedir.

85. Türkiye, 2001 yılına kadar internete önemli bir müdahalede bulunmamıştır. Ancak 2001 yılından sonra farklı gerekçelerle çeşitli internet sitelerinin erişimi engellenmeye başlanmıştır. TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) Genel Kurulu, yapılan müdahalelerin kanuni dayanağı hususundaki belirsizlikleri gidermek amacıyla 4/5/2007 tarihinde 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlarla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'u kabul etmiştir. Anılan Kanun'un 23/5/2007 tarihinde yürürlüğe girmesiyle internete özgü bir yasal düzenleme Türk hukuk sisteminde yerini almıştır.

86. 5651 sayılı Kanun'un kabul edildiği ilk hâlinde erişimin engellenmesi kararı verilebilecek internet içeriği 8. maddede tahdidî olarak sıralanmıştı. Ancak 2014 ve 2015 yıllarında 5651 sayılı Kanun'da yapılan kapsamlı değişiklikler ve eklenen yeni maddelerle internet ortamında yayımlanması hâlinde erişimi engellenebilecek içerik türüne yeni kategoriler eklenmiştir. Buna göre Kanun'un 8/A maddesi ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kurumların talebi üzerine BTK başkanı tarafından internet ortamında yer alan yayımla ilgili olarak içriç -başkan tarafından yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunmak kaydıyla- erişimin engellenmesi kararı verilebileceği düzenlenmiştir. Yine Kanun'un 9. maddesi ile kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilere erişimin engellenmesi talebiyle doğrudan sulh ceza hâkimine, 9/A maddesi ile özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişilere erişimin engellenmesi talebiyle talepte bulunduğu saatten itibaren yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin kararına sunmak kaydıyla- doğrudan BTK'ya başvuruda bulunma imkânı getirilmiştir.

87. Görüldüğü üzere idarenin 2008 ve 2009 yıllarında yayımladığı istatistiklerde "*diğer*" kategorisi olarak belirtilen istatistiki bilgi talebinin kaynağını oluşturan mahkemelerin 8. maddenin kapsamı dışında verilen erişim engelleme kararları 5651 sayılı Kanun'da sonradan yapılan değişikliklerle belirlilik kazanmış, ayrıca 2014 yılında kurulan Erişim Sağlayıcıları Birliği ile de mahkemeler tarafından verilen ve 8. maddenin kapsamı dışında kalan erişimin engellenmesi kararları gereği yapılmak üzere doğrudan Birliğe gönderilmeye başlanmıştır. Öte yandan hâlihazırda mahkemeler tarafından 8. madde kapsamında verilen kararların BTK'ya gönderilmeye devam edildiğini ve Kanun'un 8/A maddesi ile de BTK'nın resen verdiği engelleme kararlarının çeşidinin arttığını not etmek gerekir.

88. BTK, 2009 yılının Mayıs ayında istatistik yayımına son vermekle birlikte kamuya herhangi bir açıklamada bulunmadığından yayımı sonlandırma kararı almasındaki

neden anlaşılammıştır. Bununla birlikte BTK başvurucunun bilgi edinme talebine karşı verdiği cevapta Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin birçoğunda erişimin engellenmesi istatistiklerinin yayımlanmadığını belirtmiştir. BTK, somut başvuru kapsamında Anayasa Mahkemesine 1/4/2021 tarihinde yaptığı bildirimde de erişimin engellenmesi istatistiklerini resmî olarak yayımlamaktan vazgeçmesinin nedeni olarak karşılaştırmalı hukuk uygulamalarını göstermiş; Avrupa Konseyine üye ülkelerin genelinde erişim engelleme istatistiklerinin resmî olarak yayımlanmadığını, AB hukukunda üye devletlere müdahaleye maruz kalmış web sitelerine ilişkin resmî istatistikleri yayımlama yükümlülüğü yüklenmediğini, AB'ye üye ülkelerin birçoğunda polis teşkilatları vasıtasıyla internet servis sağlayıcılar üzerinden uygulanan erişim engellemelerin gizli kara listeler (blacklist) ile yapıldığını açıklamıştır.

89. Anayasa Mahkemesi, yakın zamanda AB hukukunda bir politika değişikliğine gidildiğini, uygulanmasına 7/6/2022 tarihinde başlanmak ve terör içeriklerine mahsus olmak üzere müdahaleye maruz kalmış internet içeriklerine ilişkin istatistiki bilgiyi de içeren yıllık şeffaflık raporu yayımlama yükümlülüğü getirildiğini tespit etmiştir. Bununla birlikte hâlihazırda Avrupa Konseyine taraf devletlerde içeriği engellenen internet sitelerine ilişkin resmî istatistiklerin yayımlanması yönünde ortak bir uygulama tespit edilememiştir. Çoğu ülkede ise terör içeriği ve çocuk pornografisi barındırması nedeniyle erişimi engellenen internet sitelerine ilişkin resmî istatistiklerin yayımlanmadığı tespit edilmiştir.

90. İnternet içeriğine erişimin engellenmesine ilişkin verileri kamu ile paylaşma yönünde karşılaştırmalı hukukta yeknesak bir uygulamanın bulunmadığı, Anayasa'nın 26. maddesinin de devlet tarafından tutulan bilgi ve belgelere genel mahiyette bir erişim hakkı tanımadığı dikkate alındığında devletin bu verileri yayımlayıp yayımlamama hususunda geniş bir takdir yetkisi bulunduğu ortadadır. Ancak bu takdir yetkisi Anayasa'nın 26. maddesi ile 4982 sayılı Kanun'un öngördüğü sınırlamalar çerçevesinde Anayasa Mahkemesinin denetimindedir. Çünkü Anayasa Mahkemesi, bir *kısıtlamanın* ifade özgürlüğü ile bağdaşır bağdaşmadığı hususuna karar vermede yetki sahibi olan iç hukuktaki son mercidir (*Durmuş Fikri Sağlar (2)* [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 47; *Haniği Yaliçli* [GK], B. No: 2014/5224, 10/6/2021, § 110). Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi eldeki başvurudaki müdahaleyi 4982 ve 5651 sayılı Kanunlar ile kurulan sistemi esas alarak inceleyecektir.

91. Başvurucunun bilgi edinme talebinde bulunduğu 21/12/2009 tarihi, Türk hukuk sisteminde internete özgü bir yasal düzenlemenin ilk defa yapıldığı 4/5/2007 tarihinden nispeten kısa bir süre sonraya denk gelmektedir. 23/5/2007 tarihinde yürürlüğe giren 5651 sayılı Kanun, internet ortamında işlenen belirli suçlarla içerik, yer ve erişim sağlayıcıları üzerinden mücadelede kamu gücü tarafından yapılan müdahalelerin kanuni dayanağı hususundaki belirsizlikleri gidermek amacıyla yapılmıştır.

92. TBMM Genel Kurulunca kabul edildiği ilk hâlinde ve başvurucunun bilgi edinme talebinde bulunduğu 2009 yılında, erişimin engellenmesi kararı verilebilecek internet içeriği "*Erişimin engellenmesi kararı ve yerine getirilmesi*" kenar başlıklı 8. maddede tahdidî olarak sıralanmıştı. Buna göre internet ortamında yapılan yayınlarda 8. maddenin (1) numaralı fıkrasında katalog hâlinde sayılan suçlardan herhangi birinin oluştuğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunduğu takdirde soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından erişimin engellenmesi kararı verilebileceği belirtilmişti. Kanun, kararını yirmi dört saat içinde hâkimin onayına sunması koşuluyla soruşturma evresinde, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından da erişimin engellenmesine karar verilebileceğine cevaz vermişti. Buna ek olarak Kanun'un 8.

maddesinin (4) numaralı fıkrası ile aranan şartları haiz olduğu takdirde erişimin engellenmesi kararının idare tarafından da yerine getirilebileceği hüküm altına alınmıştır.

93. Nitekim BTK da 2008 yılının Mayıs ayından itibaren yayımlamaya başladığı istatistiklerde 8. maddede sayılan suçlar kapsamında erişimi engellenen internet içeriklerinin sayılarını "*re'sen*" ve "*yargı*" başlıkları altında ikili bir ayrıma tabi tutarak tablo hâlinde yayımlamıştır. Öte yandan yargısal makamlar, 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinin kapsamı dışında kalan birtakım gerekçelerle de erişimin engellenmesi kararları vermeye devam etmiş, BTK yargısal makamların Kanun'un 8. maddesi kapsamında dışında verdikleri bu kararların sayısını da diğerleriyle birlikte açıklama kararı almış ve yayımladığı tabloda bunları da "*diğer*" başlığı altında kamu ile paylaşmıştır.

94. Başvurucunun BTK tarafından yayımlanan bu bilginin yayının sona erdiği 2009 yılının Mayıs ayından Aralık ayına kadar kendisine verilmesi yönündeki talebi genel olarak 4982 sayılı Kanun'un 7. maddesine dayanılarak reddedilmiştir. BTK, adli makamlar tarafından verilen erişimin engellenmesi kararlarına ilişkin bilgilerle ilgili olarak da anılan Kanun'un "*Bilgi Edinmenin Sınırları*" başlıklı Dördüncü Bölümü'ndeki 20. maddesine dayanmıştır. BTK tarafından verilen karara itiraz üzerine Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu yalnızca başvurucuya verilen cevabın yeterli olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapmış, bilgi edinme talebinin reddinin ve ret gerekçesinin hukuka uygun olup olmadığı tartışma konusu yapılmamıştır.

95. İlk derece mahkemesi, başvurucunun ilk talebinin ayrı bir araştırma ve incelemeyi gerektiren belgelerden olduğunu belirtmiş; öte yandan *resen* veya adli makamlar tarafından 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesi kapsamında görülerek verilen erişimin engellenmesi kararlarını adli soruşturma ve kovuşturmayla ilişkin bilgi ve belge kapsamında değerlendirerek 4982 sayılı Kanun'un 20. maddesi gereği başvurucunun taleplerinin bu Kanun'un kapsamına girmediğini belirtmiştir. Böylelikle Mahkeme, bilgi edinme başvurusundaki ilk talebin reddinin hukuka uygun olduğunu açıklarken bir yandan 4982 sayılı Kanun kapsamındaki bu talebin ayrı ve özel bir araştırma gerektiren bilgiye ilişkin olduğu gerekçesine dayanmış diğer yandan *idarece resen verilen erişimin engellenmesi kararları ile yargısal kararlar verilen erişimin engellenmesi kararlarını* adli soruşturma ve kovuşturmayla ilişkin bilgi ve belge kapsamında değerlendirerek başvurucunun talebinin 4982 sayılı Kanun kapsamında olmadığı sonucuna varmıştır. Mahkeme, 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesi kapsamı dışında verilen erişimin engellenmesi kararlarının ise davalı idareden talep edilmemesi gerektiğini, mahkemelerce verilen erişimin engellenmesi kararlarının ve gerekçelerinin ilgili mahkemelerinden istenmesi gerektiğini belirtmiştir.

96. Başvurucunun idare tarafından veya yargısal makamlarca verilen erişimin engellenmesi kararlarının tarafına verilmesi ya da belirli kararların içeriğine erişiminin sağlanması gibi bir talebi olmadığı, başvurusunun istatistiki bir bilgi talebinden ibaret olduğu açıktır. Buna rağmen ilk derece mahkemesi, erişimin engellenmesi kararlarının başvurucuya verilip verilemeyeceği üzerinden bir değerlendirme yapmıştır. Gerekçenin karmaşıklığından ilk derece mahkemesinin başvurucunun asıl taleplerini tespit edemediği, bu nedenle bilgi edinme başvurusunun reddine ilişkin işlemin hukuka uygunluğuna yönelik isabetli bir değerlendirme yapamadığı ve makul bir gerekçe sunamadığı anlaşılmıştır. Temyiz makamının gerekçesi de ilk derece mahkemesinin kararının hukuka uygun bulunduğunun belirtilmesinden ibarettir. Gerek idari makamlarca gerek derece mahkemelerince bilgi edinme talebinin reddine dayanak olarak gösterilen 4982 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve 20. maddesi ile somut olay arasındaki bağlantı gösterilememiş, soyut olarak bir kısım bilgi talebinin

karşılanmasının ayrı ve özel bir araştırma yapılmasını gerektirdiğinin bir kısım bilgi talebinin de bilgi edinme hakkının istisnasını oluşturduğunun belirtilmesi ile yetinilmiştir.

97. Anayasa'nın 26. maddesinin kişilere resmî makamlarca tutulan bilgiye ulaşma şeklinde genel bir hak tanımadığını, devlete de elindeki veri ve belgelerle ilgili bilgi verme yükümlülüğü yüklenmediğini tekrar hatırlatmak gerekir. Üstelik internet içeriğine erişimin engellenmesine ilişkin resmî verileri kamu ile paylaşma yönünde karşılaştırmalı hukukta yeknesak bir uygulama olmadığından devletin bu verileri yayımlayıp yayımlamama hususunda da geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte somut olayın koşullarında yukarıda yer verilen değerlendirmeler bir bütün olarak dikkate alındığında 4982 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile 20. maddesinin başvuruçunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olarak kabul edilmesi mümkün olmadığı gibi müdahalenin meşru bir amacının bulunduğu da idari ve yargısal makamlarca gösterilememiştir. Bu itibarla başvuruya konu birinci ve ikinci sıradaki bilgi edinme talebinin 4982 sayılı Kanun ile kurulan mevcut sistem değiştirilmeksizin idari ve/veya yargısal makamlarca reddedilmesi bakımından ileri sürülen gerekçelerin başvuruçunun ifade özgürlüğüne haksız bir müdahale teşkil ettiği, ifade özgürlüğüne yönelik böyle bir müdahalenin zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşılamadığı, dolayısıyla demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

98. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruçunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

99. Başvuruçucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

100. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına atıfta bulunularak somut olayın koşulları çerçevesinde değerlendirme yapılmasının Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğu belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

101. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a eklenen geçici 2. maddeye göre Anayasa Mahkemesine yapılan ve münhasıran bu maddenin yürürlüğe girdiği 31/7/2018 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla ilgili bireysel başvuruların Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenerek karara bağlanması öngörülmüştür. Anayasa Mahkemesi *Ferat Yüksel* (B. No: 2014/13828, 12/9/2018, §§ 27-36) kararında Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönünden inceleyerek Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna varmış; başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle başvurunun kabul edilemezliğine karar vermiştir.

102. Mevcut başvuruda da söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

103. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduklarına karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

104. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. Maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Birinci ve ikinci sıradaki bilgi edinme talebi yönünden ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Üçüncü sıradaki bilgi edinme talebi yönünden ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Birinci ve ikinci sıradaki bilgi edinme talebi yönünden Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 2. İdare Mahkemesine (E.2010/578, K.2011/1668) GÖNDERİLMESİNE,

D. 239,50 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.139,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

Başvuru Numarası : 2016/6815
Karar Tarihi : 15/2/2023

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.